

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

David Jelínek

ÚČAST OBHÁJCE V PŘÍPRAVNÉM ŘÍZENÍ

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): duben 2014

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne .....

Podpis:.....

Poděkování

Tímto děkuji vedoucímu své diplomové práce, panu prof. JUDr. Jiřímu Jelínkovi, CSc., za odborné vedení a cenné připomínky, které mi poskytl při zpracování mé diplomové práce.

Obsah

1. ÚVOD	1
1.1. Účel a rozdělení práce	1
1.2. Prameny právní úpravy: Ústava a Listina, Trestní řád	2
1.3. Vývoj úpravy přípravného řízení a účasti obhájce v přípravném řízení	3
1.3.1. Období od roku 1918 do roku 1945	4
1.3.2. Období od roku 1945 do roku 1961	5
1.3.3. Období od roku 1961 do roku 1989	6
1.3.4. Období po roce 1989	7
2. OBHAJOBA V PŘÍPRAVNÉM ŘÍZENÍ	8
2.1. Právo na obhajobu	8
2.2. Zastoupení advokátem	9
2.3. Nutná obhajoba	11
2.4. Obhájce zvolený a ustanovený	15
2.4.1. Obhájce zvolený	15
2.4.2. Obhájce ustanovený	19
2.5. Náklady obhajoby a bezplatná obhajoba	22
3. PŘÍPRAVNÉ ŘÍZENÍ A ROLE OBHÁJCE V PŘÍPRAVNÉM ŘÍZENÍ	23
3.1. Přípravné řízení	23
3.2. Obhajoba v přípravném řízení	24
3.3. Postup před zahájením trestního stíhání	25
3.3.1. Pomoc obhájce při podání vysvětlení	25
3.3.2. Obhajoba osoby podezřelé	27
3.4. Postup po zahájení trestního stíhání	29
3.4.1. Zahájení trestního stíhání	29
3.4.2. Navrhování důkazů obhajobou	31

3.4.3. Účast obhajoby při vyšetřovacích úkonech	32
3.5. Další prostředky obhajoby obviněného	35
3.6. Obhajoba osob nalézajících se ve vazbě	36
3.7. Dohoda o vině a trestu.....	45
4. OBHÁJCE VE ZKRÁCENÉM PŘÍPRAVNÉM ŘÍZENÍ	46
4.1. Předpoklady pro vedení zkráceného přípravného řízení	46
4.2. Základní zásady trestního řízení ve zkráceném přípravném řízení.....	47
4.3. Zahájení zkráceného přípravného řízení a postavení obhájce v něm.....	48
4.4. Skončení zkráceného přípravného řízení.....	50
4.5. Podmíněné odložení podání návrhu na potrestání	52
5. ZÁVĚR	53
6. SEZNAM ZKRATEK	55
7. POUŽITÁ LITERATURA A PRAMENY	56
7.1. Knižní prameny.....	56
7.2. Odborné časopisy a články	57
7.3. Právní předpisy	58
7.4. Judikatura.....	59
ABSTRAKT	60
ABSTRACT.....	61
KLÍČOVÁ SLOVA - KEY WORDS.....	63

1. ÚVOD

1.1. Účel a rozdělení práce

Problematika obhajoby v trestním řízení je jednou z nejvíce rozsáhlých a diskutovaných částí trestního řízení vůbec, a to jak v oblasti odborné, tak v oblasti laické. V očích veřejnosti bývá osoba obhájce často velmi kontroverzní a její role bývá mnohdy nepochopena. Přesto je právo na obhajobu jedním ze základních práv demokratického právního státu a jeho naplnění je v zájmu spravedlivého procesu nezbytné.

Ve své diplomové práci se proto soustředím na postavení obhájce, skrze kterého je největší část práva na obhajobu naplněna, jeho práva a povinnosti a jeho vzájemný vztah s klientem. Věnuji se pouze jeho postavení v průběhu přípravného řízení a i tak rozsah práce neumožňuje věnovat se některým otázkám obširněji. Ve své práci se tak snažím obecně zmapovat problémy a otázky postavení obhájce v přípravném řízení a poskytnout tak náhled na současnou právní úpravu této problematiky.

Práci jsem rozčlenil na pět základních kapitol sledujících strukturu zákona č. 141/1961 Sb. (trestního řádu), ze kterého největší část úpravy obhajoby a účasti obhájce vychází. V první úvodní kapitole se zaměřuji především na přiblížení pramenů, ze kterých obhajoba obviněného vychází. Společně s prameny je v ní také zmíněna historie a vývoj právní úpravy obhajoby v trestním řízení.

V další kapitole se práce soustředí na roli obhajoby v trestním řízení obecně. Jsou v ní rozebrány základní principy práva na obhajobu. Dále se věnuje institutům zastoupení advokátem, nutné obhajoby a způsobem zvolení či ustanovení advokáta do postavení obhájce. Část kapitoly je též věnována nedílné součásti obhajoby, a to jejím nákladům a případnému nároku obviněného na obhajobu bezplatnou.

Jádrem práce je kapitola třetí, ve které je pozornost věnována samotné obhajobě v přípravném řízení. Kapitola obsahuje jak přiblížení samotného přípravného řízení, tak postavení v obhájce v jeho různých částech, jakými jsou část před zahájením trestního

stíhání a část po zahájení trestního stíhání. Šířeji se věnuje specifikům obhajoby obviněného, který se nalézá ve vazbě. Dále se lehce zabývá i možností sjednání dohody o vině a trestu a roli advokáta při sjednávání takové dohody.

Čtvrtá kapitola se věnuje zvláštní a relativně nové úpravě zkráceného přípravného řízení a specifickému postavení obhájce v něm.

Poslední závěrečná kapitola obsahuje shrnutí a zdůraznění nejdůležitějších skutečností z celé práce.

1.2. Prameny právní úpravy: Ústava a Listina, Trestní řád

Právo na obhajobu je jedním ze základních zásad v trestním řízení. Umožňuje osobě, proti které se vede trestní řízení se obhajovat a zároveň nastavuje orgánům činným v trestním řízení mantinely, podle kterých se musí chovat ve vztahu k obviněnému. Je to nejen jedna ze základních zásad trestního řízení, ale zároveň je to i zásada, jejíž dodržování je podstatnou součástí demokratického právního řádu.

Důležitost práva na obhajobu naznačuje i jeho postavení v rámci právního systému. Jeho úpravu nalezneme v nejdůležitější části právního řádu České republiky, v ústavním pořádku. Výslovně je právo na obhajobu upraveno v čl. 37 odst. 2 LZPS. Mimo článek 37 odst. 2 LZPS ústavní pořádek obsahuje ještě další práva obviněného, více či méně s právem na obhajobu související. Tyto práva jsou obsažena v hlavě páté LZPS. Jedná se například o právo odeprít výpověď (čl. 37 odst. 1), právo na veřejnost líčení (čl. 38 odst. 2), zásadu presumpce nevinny (čl. 40 odst. 2) nebo zásadu zákazu retroaktivity v neprospěch obviněného (čl. 40 odst. 6)

V případě ústavních pramenů je nutno také zmínit podepsané a ratifikované mezinárodní smlouvy, které dle čl. 10a Ústavy tvoří součást právního řádu ČR a mají přednost před zákonem. V rámci trestního řízení a práva na obhajobu se bude jednat především o mezinárodní Pakt o hospodářských a politických právech, který obsahuje úpravu například práva na život (čl. 6 odst. 1), zákazu mučení (čl. 7) nebo presumpci nevinny (čl. 14 odst. 2), a o Evropskou úmluvu o ochraně základních lidských práv a svobod z roku 1950, ratifikovanou v roce 1992, která taktéž obsahuje úpravu například práva na život života (čl. 2 odst. 1), zákazu mučení (čl. 3) nebo presumpce nevinny (čl. 6 odst. 2).

Dalším pramenem práva, který obsahuje úpravu práva na obhajobu je zákon č 141/1961, o trestním řízení soudním (Trestní řád). Jedná se o ustanovení § 33, ve kterém jsou obsažena práva obviněného. Samotnou úpravu obhajoby, obhájce a jeho postavení pak nalezneme v § 35 až § 41

Ve vztahu speciality k trestnímu řádu je zákon č. 218/2003 Sb., zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže (zákon o soudnictví ve věcech mládeže - ZSVM). ZSVM se použije v případě trestných činů, respektive provinění, které spáchala osoba mladistvá dle § 2 ZSVM. ZSVM upravuje některá specifika obhajoby mladistvých, jakým je například § 42 odst. 2 stanoví nezbytnost zastoupení mladistvého advokátem. Na rozdíl od trestního řádu obsahuje možnost zvolit mladistvému advokáta i proti jeho vůli, pokud nepřekročil osmnáctý rok svého věku, a to v § 44 odst. 2. Trestní řád umožňuje zvolení advokáta proti vůli obviněného pouze v případě, že je obviněný omezen na způsobilosti k právním úkonům. V případě, že určitý problém ZSVM neobsahuje, použije se Trestní řád.

Pramenem práva, který upravuje podmínky výkonu advokacie a tedy i podmínky zastupování obviněného advokátem je zákon č. 85/1996 Sb., zákon o advokacii.

K výše zmíněným pramenům práva je nutno podotknout, že ne všechny principy a zásady, které tyto prameny obsahují, se projevují v průběhu celého trestního řízení se stejnou intenzitou. Některé principy se projevují v určitých částech trestního řízení méně a v některých více, což je dáno právě povahou jednotlivých částí trestního řízení. Například zásada veřejnosti se projeví v plné síle v řízení před soudem, kdežto přípravné řízení je zpravidla neveřejné.

1.3. Vývoj úpravy přípravného řízení a účasti obhájce v přípravném řízení

K pochopení postavení obhajoby v našem trestním řízení a k jejímu zasazení do souvislostí je potřeba se alespoň krátce věnovat i jejímu historickému vývoji. Vývoj obhajoby na našem území můžeme v podstatě rozdělit do několika základních etap. První etapou bude období od roku 1918, v němž vznikla samostatná Československá republika, do roku 1939. Druhou etapou je období od roku 1939 do roku 1945, tedy doba nacistické okupace. Třetí etapa začíná v roce 1945 a končí rokem 1962, kdy od

prvního ledna nabyl účinnosti současný trestní řád. Čtvrtou etapou pak je období začínající právě účinností zákona č. 141/1961 a končící rokem 1989. Pátou a poslední etapou zůstává období vývoje od roku 1989 do současnosti.

1.3.1. Období od roku 1918 do roku 1945

První etapa tedy začíná v roce 1918 rozpadem rakousko-uherského soustátí a osamostatněním Československé republiky. Nově vzniklá republika recepčním zákonem č. 11/1918 Sb. z. a n., o zřízení samostatného státu československého, převzala a ponechala v platnosti veškeré dosavadní zákony. Na poli trestního řízení se tak jednalo o zákon č. 119/1873 ř. z., tzv. Glasnerův trestní řád. Přestože se jednalo o kodex vycházející stále z inkvizičního procesu a obsahující velké množství donucovacích prostředků použitelných vůči obviněnému¹, zároveň poskytoval obviněnému několik důležitých práv a zakotvoval některé zásady trestního procesu, ze kterých vychází i dnešní trestní řád. O kvalitě tohoto zákona vypovídá i to, že na našem území platil až do roku 1950.

Mimo jiné tak tento trestní řád upravuje zásadu presumpce nevinny (§ 38 GTR), kdy obviněný může být považován za obviněného až od okamžiku podání obžaloby a otázka viny musí být posuzována odděleně od otázky trestu a rozhodování o vině musí rozhodování o trestu předcházet (§ 22 GTR).

V trestním řádu bylo také zakotveno právo obviněného zastoupení obhájcem, kterého si mohl zvolit kdykoliv v průběhu trestního procesu (§ 39 GTR) a právo na obhajobu bezplatnou (§ 41 GTR). Ve stejném paragrafu pak je obsažena i úprava obhajoby nutné a to tak, že obviněnému musí být ustanoven obhájce vždy, když se řízení koná před soudem porotním. Zároveň bylo zakotveno i právo na soukromou rozmluvu mezi obhájcem a obviněným, jejich právo nahlížet do spisu a právo obhájce být účasten u soudních úkonů (§ 45 GTR).

Zajímavostí je ustanovení § 236 GTR upravující slušné chování obhájce před soudem a možnost uložení důtky či pořádkové pokuty v případě, že se tak nechová.

---

¹ RŮŽIČKA, Miroslav. Přípravné řízení a stádium projednání trestní věci v řízení před soudem: (velká novela a připravovaná rekodifikace trestního řádu). Vyd. 1. Praha: LexisNexis, 2005, 158 s. Knihovnička Orac. ISBN 80-861-9993-2. Str. 10

Druhá a z hlediska dějin smutná etapa začíná rokem 1939, ve kterém na československé území vtrhla okupační vojska nacistické Třetí říše. Celá právní souprava tak byla postižena dvojkolejností, kdy pro německé státní příslušníky platily zákony německé a pro československé státní příslušníky zákony dosavadní. Co se však týká zákonů dosavadních, ty byly na nátlak Třetí říše podřizovány jejím zájmům a měněny pouze ku prospěchu jejího kriminálního aparátu².

1.3.2. Období od roku 1945 do roku 1961

V období po druhé světové válce nadále platil trestní řád z roku 1873 a to až do roku 1950, kdy v průběhu tzv. právnícké dvouletky vešel v platnost zákon č. 87/1950 Sb.. Tento trestní řád nahradil veškeré dosavadní trestní řády a současně platil pro vojenské soudnictví. Přestože se trestní řád snažil být po formální stránce přehledný a srozumitelný, jeho hlavní ideou bylo striktní vyjádření třídního zaměření a výchova pracujících k ostražitosti a bdělosti. Práva obviněného byla vyměřena velmi úzce a uvolnění procesních předpisů vedlo k uplatňování postupů, jež se nedají označit jinak než jako inkviziční. Jako příklad poslouží povinnost obviněného vypovídat či vyloučení možnosti obviněného nahlížet do spisu³.

V potaz je také nutno vzít momentální politickou situaci, která způsobovala vznik nemála politických procesů, a která umožňovala a ospravedlňovala množství nezákonných postupů ze strany orgánů činných v trestním řízení.

Pokrokem oproti trestnímu řádu z roku 1950 byl zákon č. 64/1956 Sb., který se stal účinným 1. 1. 1957. Tento zákon jasně stanovil zásady trestního řízení, a to hned ve druhém paragrafu. Výslovně tak byla zmíněna zásada presumpce nevin, nezávislosti soudů, volného hodnocení důkazů a další. Dále také veřejnost hlavního líčení a možnost zvolit si obhájce kdykoliv v průběhu řízení. Právům obviněného je věnován § 31. Ten stanoví, že obviněný má možnost se vyjádřit ke všem skutečnostem, které se mu dávají za vinu, k důkazům o nich, má právo uvést všechny okolnosti a důkazy sloužící k jeho obhajobě, a dále zejména právo činit v trestním řízení návrhy, zvolit si obhájce a

---

² SOLNAŘ, Vladimír, Jaroslav FENYK, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Marie VANDUCHOVÁ. Systém českého trestního práva. Vyd. 1. Praha: Novatrix, 2009, 283 s. ISBN 978-80-254-4033-9 str. 50

³ SOLNAŘ, Vladimír, Jaroslav FENYK, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Marie VANDUCHOVÁ. Systém českého trestního práva. Vyd. 1. Praha: Novatrix, 2009, 283 s. ISBN 978-80-254-4033-9. str. 27

podávat opravné prostředky. V druhém odstavci tohoto paragrafu je stanovena povinnost orgánů činných v trestním řízení obviněného o jeho právech informovat a poskytnout mu možnost jejich uplatnění. Novinkou byla povinnost seznámit obviněného s výsledky vyšetřování a možnost navrhnout doplnění vyšetřování stanovené v §183 a 184⁴.

1.3.3. Období od roku 1961 do roku 1989

Roku 1961 byl zákonem č. 141/1961 přijat nový trestní řád. Po mnohých novelizacích je tento trestní řád na našem území stále účinný. Společně s novým trestním řádem byly přijaty i zákony o místních lidových soudech a o organizaci soudů.

Oproti předchozím trestním řádům obsahoval trestní řád z roku 1961 větší množství práv obviněného. Obviněný měl od seznámení se s výsledky vyšetřování a kdykoliv později možnost radit se s obhájcem bez přítomnosti třetí osoby, případně měl nárok na bezplatnou obhajobu. Od novely č. 57/1965 Sb. měl možnost se s obhájcem radit bez přítomnosti třetí osoby kdykoliv. V případě, že však byl obviněný ve vazbě z důvodu obavy z maření vyšetřování, podléhala rozmluva bez přítomnosti třetí osoby souhlasu vyšetřovatele.

Úprava nutné obhajoby byla v roce 1961 velmi podobná úpravě současné. Jednou z výjimek například bylo, že v případě, že se jedná o trestný čin, za nějž lze pachateli uložit trest, jehož hranice přesahuje pět let, postačí, když má obhájce od doby, kdy se přistoupilo k seznamování s výsledky vyšetřování. Tuto odchylku však odstranila již výše zmíněná novela č. 57/1965 Sb. Úprava institutu zvoleného či ustanoveného obhájce byla opět téměř stejná jako úprava současná. Odchylka však byla, že ustanoveného obhájce neustanovoval soud, ale dle § 39 odst. 2 vedoucí advokátní poradny.

Práva a povinnosti obhájce byly opět upraveny velmi podobně úpravě současné. Obhájce tak byl dle § 41 odst. 1 povinen poskytovat obviněnému potřebnou právní pomoc, účelně využívat v zákoně uvedených způsobů a prostředků obhajoby k hájení

---

⁴ RŮŽIČKA, Miroslav. Přípravné řízení a stádium projednání trestní věci v řízení před soudem: (velká novela a připravovaná rekonstrukce trestního řádu). Vyd. 1. Praha: LexisNexis, 2005, 158 s. Knihovnička Orac. ISBN 80-861-9993-2 str. 49.

zájmů obviněného, zejména pak pečovat o to, aby byly v řízení náležitě a včas objasněny skutečnosti zbavující obviněného viny, nebo jeho vinu zmírňující a svojí činností přispívat ke správnému objasnění a rozhodnutí ve věci.

Jeho povinnosti a práva v přípravném řízení pak upravoval § 41 odst. 2 a to tak, že obhájce je oprávněn již za přípravného řízení činit za obviněného návrhy, podávat stížnosti a opravné prostředky, nahlížet do spisu. Účastnit se vyšetřovacích úkonů mohl ve velmi omezené míře a zpravidla dle § 168 ještě se svolením vyšetřovatele. Jeho účast na vyšetřovacích úkonech byla širší pouze v případě řízení proti osobám mladistvým a osobám, které se vzhledem ke svému duševnímu či fyzickému stavu nemohou náležitě hájit.

Změnu v tomto postupu opět přinesla novela z roku 1965 a to tak, že obhájce mohl být vyšetřovacím úkonům přítomen již od vznesení obvinění a rozhodnutí o odepření tohoto práva bylo přezkoumatelné prokurátorem. S tímto oprávněním vzniklo také obhájci další oprávnění, respektive povinnost vyšetřovatele sdělit mu na jeho žádost místo a čas konání úkonu.

1.3.4. Období po roce 1989

S celkovým přerodem společnosti po revoluci v listopadu 1989 souvisela i celá řada úprav právního systému. Než se trestní řád vyvinul do současné podoby, prodělal celou řadu novelizací, velké množství těsně po revoluci roku 1989. Jednalo se například o novelu č. 178/1990 Sb., která mimo jiné zrušila povinnost přítomnosti třetí osoby při rozmluvě obviněného s obhájcem a povolila obviněnému rozmluvu s obhájcem kdykoliv v průběhu řízení, či novelu č. 292/1993 Sb., která provedla změny v úpravě postupu před zahájením trestního stíhání. Policie tak musela nasbírat dostatečný počet důkazních prostředků, že určitá osoba spáchala trestný čin, a až poté jí sdělit obvinění a předat věc vyšetřovateli. Nejdůležitější změnou provedenou touto novelou však bylo, že v řízení před zahájením trestního stíhání bylo možno provádět důkazy, jen pokud se jednalo o důkazy neodkladné a neopakovatelné⁵.

---

⁵ RŮŽIČKA, Miroslav. Přípravné řízení a stádium projednání trestní věci v řízení před soudem: (velká novela a připravovaná rekodifikace trestního řádu). Vyd. 1. Praha: LexisNexis, 2005, 158 s. Knihovnička Orac. ISBN 80-861-9993-2 str. 60

Trestní řád poté prošel celou řadou dalších novel, přičemž snad nejrozsáhlejší a nejdůležitější novelou byla novela č. 265/2001, která se dotkla dvou třetin ustanovení trestního řádu. Novela tak například reálně přenesla těžiště trestního řízení a dokazování před soud a stanovila předběžnou, pomocnou a přípravnou roli přípravného řízení⁶ či zrušila samostatný subjekt vyšetřovatele a sjednotila ho pod pojem Policie.⁷

2. OBHAJIBA V PŘÍPRAVNÉM ŘÍZENÍ

2.1. Právo na obhajobu

Právo na obhajobu má jako jedno ze základních lidských práv vycházející jak z mezinárodních smluv, tak z Listiny základních práv a svobod, v rámci trestního řízení velmi důležité postavení. Právo na obhajobu můžeme chápat ve dvojitým smyslu, v materiálním a formálním.

Obhajoba v materiálním smyslu se fakticky skládá z možnosti obhajovat se sám, bez pomoci advokáta, a to s použitím všech možností, které trestní řád obviněnému umožňuje. Docent Vantuch materiální smysl obhajoby shrnul takto: *„Obviněný má především právo hájit se sám a prostředky podle vlastního rozhodnutí, stejně pak má právo vyžadovat od orgánů činných v trestním řízení, aby postupovaly tak, aby byl zjištěn skutečný stav věci, zejména aby také objasňovaly se stejnou pečlivostí okolnosti svědčící v jeho prospěch a prováděly v tomto směru důkazy.“*⁸ Materiální smysl práva na obhajobu je obsažen v § 2 odst. 13 TŘ, který zní: *„ten, proti němuž se řízení vede, musí být v každém období řízení poučen o právech umožňujících mu plné uplatnění obhajoby a o tom, že si může též zvolit obhájce; všechny orgány činné v trestním řízení jsou povinny umožnit mu uplatnění jeho práv“*.

Druhá část věty § 2 odst. 13 TŘ už ale poukazuje na formální smysl práva na obhajobu, který je dále rozvinut v § 33 odst. 1 TŘ. Formální smysl obhajoby tedy

---

⁶ RŮŽIČKA, Miroslav. Přípravné řízení a stadium projednání trestní věci v řízení před soudem: (velká novela a připravovaná rekodifikace trestního řádu). Vyd. 1. Praha: LexisNexis, 2005, 158 s. Knihovnička Orac. ISBN 80-861-9993-2 str. 121.

⁷ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ. Zadržení a vazba v českém trestním procesu. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2004, 808 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 80-717-9817-7. str. 217

⁸ VANTUCH, Pavel. Odmítnutí obhajoby. In: Odmítnutí obhajoby [online]. 2007, 14. 2. 2007 [cit. 2014-03-04]. Dostupné z: http://pravniradce.ihned.cz/c4-10077480-20421960-F00000_d-odmitnuti-obhajoby

spatřujeme právě v možnosti nechat se zastoupit. Tato možnost počítá s tím, že málokterý obviněný je natolik seznámen s právním řádem (nehledě na zásadu *ignorantia iuris non excusat*), a má takové odborné znalosti, aby byl schopen se sám plnohodnotně v trestním řízení obhajovat. V případě nutné obhajoby dokonce formální smysl obhajoby nabývá obligatorního rázu a obviněný být zastoupen obhájcem musí.

Přestože je možné se v trestním řízení zastupovat sám a využít práva na obhajobu pouze v materiálním smyslu, nelze v drtivé většině případů než doporučit obviněným, aby využili možnosti nechat se zastoupit advokátem, čímž naplní chápání práva na obhajobu i ve formálním smyslu a zvýší tím své šance na úspěch v dané věci.

K formálnímu smyslu na obhajobu patří i to, že osoba, která bude obviněného zastupovat, bude mít garantovanou úroveň odborných znalostí a schopností k tomu, aby obviněného mohl zastupovat. To je zaručeno tím, že obviněného v trestním řízení může zastupovat pouze advokát (§ 35 odst. 1 TR).

2.2. Zastoupení advokátem

Advokacie je svobodné povolání upravené v zákoně o advokacii č. 85/1996 Sb., který zároveň obsahuje podmínky, které zaručují odbornost advokáta a jež je nutno splnit, aby advokát mohl své povolání vykonávat. Tyto podmínky jsou obsaženy v paragrafech § 4 a § 5 zákona o advokacii. § 4 ZoA stanoví, že: *Advokátem je ten, kdo je zapsán v seznamu advokátů vedeném Českou advokátní komorou.*

Podmínky, aby zápis do seznamu advokátů mohl být proveden, upravuje § 5 ZoA. Každý, kdo žádá o zapsání do seznamu advokátů, musí splňovat následující:

- 1) Mít plnou způsobilost k právním úkonům.
- 2) Získat vysokoškolské vzdělání v magisterském studijním programu v oboru právo.
- 3) Vykonat tříletou právní praxi jako advokátní koncipient.
- 4) Být bezúhonný a nesmí mu být uloženo kární opatřená vyškrtnutí ze seznamu advokátů.
- 5) Nesmí být v pracovním či služebním poměru, s výjimkou pracovního poměru ke Komoře, k advokátovi nebo právnické osobě vykonávající společný výkon

advokacie a poměru, jehož předmětem je výkon vědecké, pedagogické, literární, publicistické nebo umělecké činnosti.

6) Musí úspěšně vykonat advokátní zkoušku.

7) Musí uhradit Komoře poplatek.

Závěrem po splnění výše zmíněných podmínek musí ještě uchazeč o zapsání do seznamu advokátů složit do rukou předsedy Komory příslušný slib.

Advokát dále podléhá stavovským předpisům advokátní komory. V případě trestního řízení nabývá zvláštní důležitosti Usnesení představenstva české komory č. 1/1997 Věstníku ze dne 31. října 1996, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátu České republiky, takzvaný etický kodex. Ten stanoví, jakými morálními pravidly se advokát musí řídit ve vztahu ke svému klientovi. V případě, že by tato pravidla advokát porušil (např. by poskytoval služby více osobám, jejichž zájmy by mohly být v rozporu, čl. 7 odst. 3), vystavuje se nebezpečí kárného postihu ze strany Komory.

V trestním řízení advokát nemá postavení strany (§ 12 odst. 6 TŘ a contrario). Advokát v trestním řízení vystupuje jménem obviněného. Vyskytují se názory, podle kterých se za určitých okolností dá advokátovi přiznat postavení strany. Bude se jednat například o situaci, kdy advokát podává opravný prostředek a kdy podle § 12 odst. 6 TŘ *stejně postavení jako strana má i jiná osoba, na jejíž návrh nebo žádost se řízení vede nebo která podala opravný prostředek*. Advokát však v této situaci nepodává opravný prostředek jménem svým, ale jménem obviněného. Proto se přikláním k názoru, že advokát jednající dle pokynů a dle zájmů osoby, kterou zastupuje, tedy jiné než je on sám, postavení strany se vztahuje právě na tuto osobu, a ne na advokáta samého.

V některých případech je však možné, že advokát bude vystupovat jako subjekt trestního řízení. Bude se jednat o případy, kdy advokát svým jménem uplatňuje nárok na odměnu a náhradu hotových výdajů z titulu ustanoveného obhájce⁹.

Advokát se může na základě substitučního oprávnění nechat zastoupit koncipientem. V případě takového zastoupení však plně odpovídá za kvalitu obhajoby

---

⁹ CÍSAŘOVÁ, Dagmar et al. Trestní právo procesní. 1. vyd. Praha: ASPI, 2008, 822 s. ISBN 978-807-3573-485. str. 93

provedené koncipientem. Advokát se však nesmí nechat koncipientem zastoupit v řízení před krajským soudem jako soudem prvního stupně, před vrchním soudem a Nejvyšším soudem (§ 35 odst. 1 TR). Koncipient také musí mít od advokáta zmocnění ke každému úkonu, který provede zvlášť. K některým úkonům totiž advokátní koncipient nemá oprávnění, dokud nesplní určité podmínky jako je například délka vykonané koncipientské praxe. Dále je také na úvaze advokáta, zda je zastoupení koncipientem vzhledem ke složitosti případu a zkušenostem a znalostem koncipienta vůbec vhodné.¹⁰

2.3. Nutná obhajoba

V případě nutné obhajoby se jedná o takovou situaci v průběhu trestního řízení, kdy obviněný musí mít obhájce. Důvodem k povinnosti být zastoupen obhájcem je především zabezpečení práva na obhajobu dle čl. 40 odstavce 3 LZPS. Jedná se zpravidla o situace, kdy se obžalovaný ocitá v pozici, která mu ztěžuje uplatnění práva na obhajobu v plném rozsahu. Vzhledem k tomu, že ztížení výkonu práva na obhajobu zpravidla vychází z objektivních okolností, ve kterých se obviněný nachází, je důležité, aby obhajobu prováděla osoba odlišná od obviněného, a to osoba kvalifikovaná a znalá práva¹¹. Právo na obhajobu nabývá v těchto případech takové důležitosti, že rozhodnutí o zastoupení advokátem není ponecháno na vůli obviněného, nýbrž zákon přímo ukládá povinnost být advokátem zastoupen.

Obviněný se v případech nutné obhajoby považuje za zastoupeného obhájcem od okamžiku, kdy je mu obhájce ustanoven, nebo si ho zvolí. Do té doby se považuje za nezastoupeného, a veškeré provedené úkony jsou stížené procesní vadou. Tuto vadu není možné zhojit ani přítomností advokáta u tohoto úkonu, přestože takový advokát může být později obviněnému ustanoven. Podstatné je, aby obviněný měl obhájce ustanoveného či zvoleného již v době provádění daného úkonu¹².

---

¹⁰ MANDÁK, Václav. K podmínkám zastoupení advokáta advokátním koncipientem při obhajobě obviněného. *Trestněprávní revue*. 2002, č. 1, str. 29.

¹¹ JELÍNEK, Jiří a Marta UHLÍŘOVÁ. *Obhájce v trestním řízení*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2011, 416 s. ISBN 978-808-7212-882, str. 106

¹² JELÍNEK, Jiří. Obviněný a jeho právo na obhajobu. *Bulletin advokacie*. 1999, č. 2, str. 42

Úprava institutu nutné obhajoby a jednotlivé případy, kdy je pro obviněného nutné být zastoupen advokátem, je výslovně upravena v § 36, 36a a 36b TR. Jedná se zejména o tyto případy:

- a) § 36 odst. 1 písm. a) je-li (obviněný) ve vazbě, ve výkonu trestu odnětí svobody, ve výkonu ochranného opatření spojeného se zbavením osobní svobody nebo na pozorování v zdravotním ústavu.

V tomto případě se jedná o situace, kdy je možnost obhajoby obviněného snížena jeho omezenou možností pohybu. Je důležité, aby obviněný nedoplácel na kvalitu obhajoby tím, že je izolován od vnějšího světa¹³.

- b) § 36 odst. 1 písm. b) je-li (obviněný) zbaven způsobilosti k právním úkonům, nebo jehož (obviněného) způsobilost k právním úkonům je omezena

Zde se jedná o případ, kdy obviněný byl soudem zbaven nebo omezen na způsobilosti k právním úkonům dle § 55 a násl. OZ. Jedná se o osobu stíženou duševní poruchou, užívající v nadměrné míře alkoholické nápoje nebo omamné látky. Jedná se též o osobu nezletilou. Ta je však ve způsobilosti na rozdíl od výše zmíněného příkladu omezena zákonem. Vzhledem k omezení způsobilosti k právním úkonům u těchto osob je nutné, aby byly zastoupeny osobou, která je schopna chápat veškeré náležitosti trestního řízení a adekvátně na ně reagovat, čímž se uplatní právo na obhajobu.

- c) § 36 odst. 1 písm. c) jde-li o řízení proti uprchlému

Trestní řád umožňuje vést trestní řízení i proti obviněnému, který se před orgány činnými v trestním řízení ukrývá. Vzhledem k jeho nepřítomnosti musí být obviněný zastoupen advokátem, aby mohla být naplněna všechna jeho procesní práva, včetně práva na obhajobu. V řízení proti

---

¹³ JELÍNEK, Jirí a Marta UHLÍŘOVÁ. Obhájce v trestním řízení. Vyd. 1. Praha: Leges, 2011, 416 s. ISBN 978-808-7212-882, str. 116.

uprchlému dle hlavy dvacáté trestního řádu má advokát stejná práva a jako obviněný.

- d) § 36 odst. 2) Obviněný musí mít obhájce také tehdy, považuje-li to soud a v přípravném řízení státní zástupce za nutné, zejména proto, že vzhledem k tělesným nebo duševním vadám obviněného mají pochybnosti o jeho způsobilosti náležitě se hájit

Povinnost být zastoupen obhájcem, může nastat i tehdy, kdy obviněný sice není omezen na způsobilosti k právním úkonům soudem, avšak jeho schopnost se hájit je určitým způsobem snížena. V takovém případě rozhodne o povinnosti být zastoupen advokátem soud a v přípravném řízení státní zástupce. Bude se jednat zejména o příklady, kdy obviněný trpí tělesnou či duševní indispozicí či vadou, snižující jeho schopnost chápat nebo adekvátně reagovat na postup trestního řízení. Může se jednat i o případy, kdy obviněný neumí číst a psát.

Za zvláštní důvod nutné obhajoby dle tohoto odstavce nelze považovat skutečnost, že obviněný je cizincem a neumí dostatečně český jazyk. Jazyková bariéra je snadno překonatelná přibráním tlumočníka, čímž se právo na obhajobu dostatečně naplní¹⁴.

- e) § 36 odst. 3) Koná-li se řízení o trestném činu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje pět let, musí mít obviněný obhájce už v přípravném řízení.

Kromě výše zmíněných důvodů pro nutnou obhajobu musí mít obviněný obhájce též v hlavním líčení konaném ve zjednodušeném řízení proti zadrženému (§ 36 odst. 4 písm. a) TŘ), v řízení, v němž se rozhoduje o uložení nebo změně zabezpečovací detence nebo o uložení nebo změně ochranného léčení, s výjimkou ochranného léčení protialkoholního (§ 36 odst. 4 písm. b) TŘ), má-li se vyjádřit k tomu, zda se vzdává práva na uplatnění zásady speciality v řízení po vydání z cizího státu (§ 36 odst. 4 písm. c) TŘ), v řízení o vydání do cizího státu nebo o předání do jiného členského státu Evropské unie (§ 36 odst. 4 písm. d) TŘ), v řízení o dalším předání do jiného členského

---

¹⁴ Rozh. Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 12. 2004, sp. zn. 7 Tdo 1410/2004

státu Evropské unie (§ 36 odst. 4 písm. e) TŘ), v řízení o uznání a výkonu cizozemského rozhodnutí, kterým byl uložen nepodmíněný trest odnětí svobody nebo byl přeměněn podmíněný trest nebo jiný trest na nepodmíněný trest odnětí svobody, nebo kterým bylo uloženo ochranné opatření spojené se zbavením osobní svobody (§ 36 odst. 4 písm. f) TŘ).

Vzhledem ke své povaze vykazuje určité zvláštnosti v úpravě nutné obhajoby vykonávací řízení. Tato úprava je obsažena v § 36a TŘ.

Výjimku z úpravy nutné obhajoby obsahuje § 36b TŘ. Dle prvního odstavce se obviněný může obhájce vzdát pouze v případě § 36 odst. 3 nebo § 36a odst. 2 písm. b) TŘ, nejde-li o trestný čin, za který lze uložit výjimečný trest. Obviněný se může obhájce vzdát i v případě nutné obhajoby podle § 36 odst. 4 písm. a) TŘ. Vzdání se obhájce musí obviněným provést způsobem uvedeným v §36b odst. 2 TŘ a to pouze výslovným písemným prohlášením nebo ústně do protokolu u orgánu činného v trestním řízení, který vede řízení; prohlášení musí být učiněno za přítomnosti obhájce a po předchozí poradě s ním.

Taková výjimka však svojí faktickou povahou už částečně narušuje samotný princip nutné obhajoby. Vznikají tak pochybnosti, zda v případě, kdy je obhajoba považována vzhledem k ústavním principům a principům vyjádřeným v trestním řádu za nutnou, jak je možné, že se jí lze vzdát, a pokud se jí lze vzdát, zda se stále jedná o obhajobu nutnou. Jádro nutné obhajoby tkví v tom, že obviněný není schopen se sám účinně bránit a proto je nutné, aby byl zastoupen obhájcem. V případě, že se obhájce vzdá, dovozuje se, že je schopen se sám obhajovat, ale institut nutné obhajoby je v trestním řádu zakotven právě proto, že obviněný není schopen se kvůli objektivním okolnostem náležitě hájit. Zde se do konfliktu dostává formální úprava a faktický obsah nutné obhajoby a to už na úrovni ústavní s čl. 40 odst. 3 Listiny. Nelze proto nesouhlasit s docentem Vantuchem, že § 36b TŘ by de lege ferenda měl být zrušen¹⁵.

---

¹⁵ VANTUCH, Pavel. K právu obviněného vzdát se obhájce z pohledu nutné obhajoby. Bulletin advokacie. 2012, č. 11. str. 19

2.4. Obhájce zvolený a ustanovený

2.4.1. Obhájce zvolený

Součástí práva na obhajobu je možnost obviněného zvolit si vlastního obhájce. Obhájce si obviněný volí z *advokátů* (§ 35 odst. 1, TŘ věta první). Pro zvolení si advokáta obviněným není stanovena žádná předepsaná forma. Zpravidla obhájce předloží soudu plnou moc k zastupování obviněného se zdůvodněním, že přebírá obhajobu obviněného. Orgán činný v trestním řízení pak takovou moc pouze založí do spisu¹⁶.

Společně s možností zvolit si advokáta je provázána možnost zvolit si advokátů více. Trestní řád od ledna 2002 výslovně připouští v § 37 odst. 3 pluralitu obhájců. Jedinou povinností obviněného je, sdělit soudu, kterého obhájce zmocnil k přijímání písemností. V případě, že si ho nezvolí, učiní tak předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce. Právo na více obhájců nemůže soud nijak omezovat ani s ohledem na hospodárnost či rychlost procesu, poněvadž by to bylo omezení práva na obhajobu.

Z hlediska obviněného je zastoupení více obhájci výhodné zejména v případech, kdy je obviněný obviněn z více trestných činů, věc je složitá a časově náročná nebo je důkazní materiál rozporný. Obhájci si tak mohou stanovit jednotlivé úkoly podle svých zkušeností a odbornosti, rozvrhnout si pracovní čas a konzultovat spolu jednotlivé problémy. Tím se obhajoba může dostat na vyšší a kvalitnější úroveň. Pro obviněného ale vyvstane vcelku závažný problém a tím jsou náklady obhajoby, které větším počtem advokátů samozřejmě úměrně narostou¹⁷.

Nelze však než souhlasit s názorem, že současná úprava plurality obhájců je nedostatečná¹⁸. Trestní řád sice upravuje možnost obviněného zvolit si více obhájců a následnou povinnost určit, kterého z obhájců zmocnil k přebírání písemností a vyrozumívání o úkonech trestního řízení, nestanovuje však práva a povinnosti

---

¹⁶ VANTUCH, Pavel. Obhajoba obviněného. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, 666 s. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219 str. 80

¹⁷ MANDÁK, Václav. K otázce působení dvou nebo více obhájců obviněného. Trestněprávní revue. 2006, č. 1, str. 30

¹⁸ JELÍNEK, Jiří et al. Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 4. vyd. Praha: Leges, 2013, 1216 s. ISBN 978-80-87576-69-4. str. 608

jednotlivých advokátů. Není tak stanoveno například, zda je nutná přítomnost všech obhájců při úkonech trestního řízení, nebo zda postačí jeden z obhájců, nebo zda je možno konat řízení, pokud se dostavil pouze jeden z obhájců, či zda je možno konat řízení, když u některého z obhájců nebyla dodržena lhůta na přípravu.

Současně zde vzniká problém, zda obhájce určený k přebírání písemností je zároveň tzv. hlavní obhájce, tedy obhájce udávající směr obhajoby a koordinující činnost ostatních obhájců. Obhájcem určeným k přebíráním písemností může být jak nejstarší, nejzkušenější z obhájců, který by měl mít celou obhajobu pod kontrolou, tak obhájce nejméně zkušený, kterému přebírání písemností bylo určeno jako povinnost, aby se zkušenějšímu obhájci či obhájcům ušetřil čas. Osoba hlavního obhájce, za kterou je, vzhledem k absenci úpravy hlavního obhájce, dnes často považován právě obhájce zmocněný k přebírání písemností a vyrozumívání o úkonech trestního řízení, se tedy zdaleka nemusí shodovat s vůdčí osobou obhajoby. Znovu se zde tedy setkáváme s nedostatečnou úpravou obhajoby více obhájci, které by de lege ferenda měla být věnována pozornost¹⁹.

Pokud se nejedná o případ nutné obhajoby, je ponecháno plně na vůli obviněného kdy, a vůbec zda si obhájce zvolí. Tato volnost ponechaná obviněnému, zpravidla právnímu laikovi, však může způsobit řadu problémů. Bude se jednat například o problematiku podávání stížností a dodržování lhůt. Přestože by obviněný měl být vždy poučen o možnosti podat opravný prostředek a o lhůtě k jeho podání, málokterý obviněný, zejména obviněný z nižších sociálních vrstev, si dokáže představit, jakým směrem se může trestní řízení ubírat například po podání, respektive nepodání stížnosti. Dalším takovým problémem bude podávání výpovědi. Obviněný, přestože řádně poučen o možnosti nevypovídat, si nedokáže bez porady advokáta představit, jak jeho výpověď nebo naopak využití práva nevypovídat ovlivní další postup orgánů činných v trestním řízení.

Dalším případem takového problému je neznalost procesní úpravy trestního řízení a možností, které obviněnému trestní řád přiznává. Bude se jednat například o možnost zúčastnit se výslechů svědků a pokládat jim dotazy. Také v případě těchto

---

¹⁹ VANTUCH, Pavel. Ustanovení § 37 odst. 3 TrŘ a institut hlavního obhájce. Bulletin advokacie. 2004, č. 6, str. 29

dotazů bude velký rozdíl mezi dotazem položeným obviněným, který se ocitl ve velmi stresující pozici, jakou pozice obviněného bezesporu je, a dotazem položeným advokátem, který je seznámen se všemi náležitostmi a možnostmi, jež trestní řád obviněnému k obhajobě skýtá a je schopen objektivně zhodnotit, co v dané situaci nejlépe pomůže obhajobě obviněného.

Soudu však nepřísluší jakýmkoliv způsobem do volby advokáta (pokud se nejedná o případ nutné obhajoby a obhájce si sám advokáta nezvolí) zasahovat. Soudu nepřísluší ani posuzovat kvalitu či nečinnost obhájce^{20 21}. V případě, že by soud do volby obhájce zasáhl, jednalo by se o nepřipustný zásah státní moci do práva na obhajobu²².

Na druhou stranu však obviněný nemůže svou volbou či častými změnami obhájců doufat v ovlivnění či narušení probíhajícího řízení. K problematice organizace řízení v souvislosti se změnou obhájce se v tomto smyslu vyjádřil Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 25. 9. 2001 spisová značka 7 Tvo 134/2001 a Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 25. 9. 1996 spis. zn. III. ÚS 83/96.

V případě, že si obviněný obhájce nezvolí, a nezvolí-li mu ho ani jeho zákonný zástupce, má možnost ho za něj zvolit jeho příbuzný v pokolení přímém, jeho sourozenec, osvojitel, osvojenec, manžel, partner, druh, jakož i zúčastněná osoba (§ 37 odst. 1, TŘ věta první). Proti vůli obviněného mu tyto osoby mohou zvolit obhájce v případě, že je zbaven nebo omezen na způsobilosti k právním úkonům. (§37 odst. 1 TŘ věta druhá).

Součástí práva na obhajobu je i možnost zvolení si jiného obhájce místo obhájce ustanoveného, změnit obhájce dříve zvoleného později zvoleným v průběhu trestního řízení i zvolit si více obhájců najednou. Obhájce zvolený má vždy přednost před obhájcem ustanoveným, jak vyplývá z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 10. 10. 2001,

---

²⁰ JELÍNEK, Jiří a Marta UHLÍŘOVÁ. Obhájce v trestním řízení. Vyd. 1. Praha: Leges, 2011, 416 s. ISBN 978-808-7212-882 str. 139

²¹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 25. 9. 1996 spis. zn. III. ÚS 83/96.

²² JELÍNEK, Jiří a Marta UHLÍŘOVÁ. Obhájce v trestním řízení. Vyd. 1. Praha: Leges, 2011, 416 s. ISBN 978-808-7212-882 str. 139

sp. zn. 5 Tz 238/2001, a není tedy možné, aby obviněného zastupoval zároveň obhájce zvolený s ustanoveným. Zvolením si obhájce zaniká obhájci ustanovenému povinnost obviněného zastupovat a jeho ustanovení bude zrušeno²³.

Zvolením si a souhlasem s volbou vzniká mezi obviněným a obhájcem smlouva o poskytování právních služeb (dle profesora Jelínka, docent Vantuch používá termín právní pomoc. V obou případech se však jedná o stejný druh smlouvy, a to smlouvu příkazní dle § 2430 a násl. OZ, modifikovanou ustanoveními zákona č. 85/1996 Sb. ZoA). Smlouva o poskytování právních služeb může mít písemnou formu, ústní formu, ale i formu konkludentní. Z hlediska advokáta je nejvýhodnější forma písemná, neboť v písemné smlouvě se lehce stanoví podmínky zastupování, odměny a další náležitosti, na které se advokát může odvolat.

Jak jsem uvedl výše, smlouva o poskytování právních služeb je výrazně modifikována ustanoveními zákona o advokacii. Rozdíl oproti běžné příkazní smlouvě je například v tom, že advokát je oprávněn dle § 18 ZoA poskytování právních služeb odmítnout, nebo se dle § 26 ZoA nechat zastoupit jiným advokátem, zaměstnancem advokáta, nebo advokátním koncipientem.

Smlouvu o poskytování právních služeb je nutno odlišovat od plné moci udělené obhájci pro zastupování v trestním řízení. Smlouva o poskytování právních služeb je právním úkonem mezi obviněným a obhájcem, kdežto plná moc k zastupování je jednostranným právním úkonem, kterým se navenek prokazuje prohlášení zmocnitele o zmocnění zmocněnce a o rozsahu oprávnění jednat s účinky pro zmocnitele²⁴. Plná moc je tedy jakési osvědčení, kterým dává obviněný najevo, že obhájce je oprávněn obviněného zastupovat a v jakém rozsahu je k tomu oprávněn. Plná moc se zakládá do spisu, aby bylo znatelné, od jakého okamžiku je obviněný zastoupen, kým je zastoupen, v jakém rozsahu a do kdy je zastoupen.

---

²³ MANDÁK, Jiří. Meze trestní obhajoby - nástin základních otázek. Trestněprávní revue. 2003, č. 7, str. 193

²⁴ JELÍNEK, Jiří a Marta UHLÍŘOVÁ. Obhájce v trestním řízení. Vyd. 1. Praha: Leges, 2011, 416 s. ISBN 978-808-7212-882, str. 133

Vzhledem k tomu, že Smlouva o poskytnutí právních služeb má smluvní povahu, nepostačí, pokud obviněný orgánům činným v trestním řízení pouze sdělí, koho si volí za obhájce. Advokát obhajobu musí také přijmout. Nejčastějším důvodem odmítnutí obhajoby bývá pracovní vytíženost daného advokáta.

Skončení smlouvy o poskytování právních služeb může nastat různými způsoby. Kromě smrti obhájce nebo obviněného, kdy smlouva končí automaticky (kromě případu, kdy lze výjimečně konat řízení proti odsouzenému, který zemřel), se bude jednat o ukončení smlouvy ze strany obhájce a ukončení ze strany obviněného. Obviněný může obhajobu ukončit odvoláním své plné moci, a to kdykoliv (§20 ZoA, § 33b odst. 1 OZ). Obhájce může smlouvu vypovědět z důvodů uvedených v § 18 až § 20 ZoA. Jedná se například o případ, kdy dojde k narušení nezbytné důvěry mezi ním a obviněným nebo se projednání věci zúčastní osoby blízké advokátovi. Kromě případu narušení důvěry mezi obhájcem a obviněným, advokát smlouvu vypovědět nejen může, ale dokonce musí. Jako každá jiná smlouva, je také smlouva o poskytování právních služeb ukončitelná nejen výpovědí, ale i dohodou. Takovou dohodu pak jedná, nebo obě smluvní strany sdělí soudu.

2.4.2. Obhájce ustanovený

Postavení ustanoveného obhájce upravuje §38 a následující trestního řádu. Jedná se o odraz čl. 40 odst. 3 Listiny, který stanoví: „Jestliže si (obviněný) obhájce nezvolí, ačkoliv ho podle zákona mít musí, bude mu ustanoven soudem“. Tato zásada upravuje postup pro případ, že si obviněný nezvolí obhájce (a nezvolí mu ho ani osoby k tomu oprávněné), přestože obhájce mít musí, tzn. že se jedná o případ nutné obhajoby. Institut ustanoveného obhájce nastupuje až poté, co si obviněný v soudem stanovené lhůtě obhájce nezvolil. Lhůta se stanovuje individuálně podle závažnosti a okolností případu. Soud musí zvolit tak dlouhou lhůtu, aby nebylo porušeno právo obviněného na obhajobu krátkým trváním lhůty, ale zároveň nesmí být narušen průběh trestního stíhání lhůtou dlouhou.

Obhájce se ustanovuje obviněnému usnesením, proti kterému není přípustná stížnost, a to v momentě, kdy vyjde najevo důvod nutné obhajoby. V přípravném řízení bude soudce ustanovovat obhájce na popud státního zástupce nebo vyšetřovatele, kteří zjistili důvod nutné obhajoby, v řízení před soudem předseda senátu. Vzhledem

k neformálnosti úkonu ustanovení obhájce, soudní praxe umožňuje v neodkladných případech obhájce ustanovit i telefonicky a toto ustanovení pak písemně do tří dnů verifikovat²⁵.

Přestože je v případě ustanoveného obhájce postavení státu při volbě obhájce silnější, stát stejně jako v případě zvoleného obhájce nijak neodpovídá za kvalitu obhajoby. Jediné případy, kdy může stát zasáhnout do postavení obhájce, jsou případy, kdy se obhájce vyhýbá svým povinnostem hájit obviněného.

Obhájce, který má být ustanoven, se vybírá z abecedního pořadníku advokátů, přičemž se ustanovuje vždy obhájce, jehož příjmení následuje po příjmení obhájce ustanoveného v předešlém případě. Pořadník si vede každý soud a jsou v něm obsaženi všichni advokáti, kteří souhlasí s výkonem obhajoby jako ustanovení obhájci u tohoto soudu a mají v jeho obvodu své sídlo (§ 39 odst. 2 TR). Trestní řád tak reaguje na situaci před novelami z roku 2004 a 2006, kdy byli obhájci ustanovováni nepravidelně a nerovnoměrně a obhajobu pak byli nuceni vykonávat i advokáti, kteří o ustanovení ex offo nestáli. Problémem abecedního ustanovování advokátů může být to, že ne každý advokát ustanovený podle abecedy bude mít dostatečnou kvalifikaci k provedení řádné obhajoby²⁶. Odpovědí na tento problém je přednost zvoleného obhájce před obhájcem ustanoveným, kterou zakotvuje trestní řád. Ustanovením obhájce není právo obviněného si obhájce zvolit nijak dotčeno. Obviněný tak má možnost si kdykoliv zvolit obhájce, který bude k jeho obhajobě kvalifikovanější.

V případě, že by soud obviněnému ustanovil obhájce, přestože si obviněný obhájce zvolil, jednalo by se o zásah do práva na obhajobu. Obviněný si tak může zvolit obhájce kdykoliv v průběhu řízení, a takový obhájce bude mít vždy přednost před obhájcem, kterého obviněnému ustanovil soud.

V případě, že je v řízení více obviněných, ustanoví se jim obhájce společný. Společný obhájce jim nemůže být ustanoven, nebo ustanovení musí být zbaven, pokud obvinění sledují svou obhajobou různé zájmy, například se navzájem obviňují.

---

²⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 1. 2003 spis. zn. 6 Tdo 1062/2002

²⁶ JELÍNEK, Jiří a Marta UHLÍŘOVÁ. Obhájce v trestním řízení. Vyd. 1. Praha: Leges, 2011, 416 s. ISBN 978-808-7212-882. str. 172

Takovým obviněným pak musí být ustanoveni noví obhájci. Není vhodné, aby původní ustanovený obhájce dále obhajoval jednoho z obviněných zejména proto, že by mohl v řízení využít informace, které se jako společný obhájce dozvěděl, proti ostatním obviněným. V případě, že by takováto situace nastala, vystavuje se obhájce možnosti šetření a kárného postihu ze strany Advokátní komory při zjištění porušení povinností advokáta²⁷. Přesto kolize v zájmech obviněných nemusí být zdaleka tak zřejmá a na osobu obhájce je kladena velká odpovědnost, aby rozeznal, která kolize už je tak závažná, že je nutné od společné obhajoby odstoupit. Vzhledem k rizikovosti a složitosti společné obhajoby více obviněných je také na rozhodnutí obhájce, zda je vůbec ochoten se o společnou obhajobu více obviněných pokusit, přičemž taková úvaha by neměla být obhájci brána na lehkou váhu.²⁸

Advokát je povinen obhajobu převzít. Této povinnosti však může být za určitých okolností zproštěn. Trestní řád je nijak blíže nespecifikuje. Specifikuje je však zákon o advokacii v § 19, a to tak, že advokát je povinen poskytnutí právních služeb odmítnout, jestliže:

a) v téže věci nebo ve věci související již poskytl právní služby jinému, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy toho, kdo o poskytnutí právních služeb žádá,

b) osobě, jejíž zájmy jsou v rozporu se zájmy toho, kdo o právní služby žádá, poskytl již v téže věci nebo věci související právní služby advokát, s nímž vykonává advokacii společně, je jeho zaměstnavatel, nebo zaměstnanec,

c) by informace, kterou má o jiném klientovi nebo o bývalém klientovi, mohla toho, kdo o poskytnutí právních služeb žádá, neoprávněně zvýhodnit,

d) projednání věci se zúčastnil advokát, případně osoba advokátovi blízká,

e) zájmy toho, kdo o poskytnutí právních služeb žádá, jsou v rozporu se zájmy advokáta nebo osoby advokátovi blízké.

---

²⁷ FIŠER, Karel. Některé problémy obhajoby při střetu zájmů mezi spoluobviněnými. Bulletin advokacie. 1999, č. 1. str. 16

²⁸ ADÁMEK, Radek. Společná obhajoba více obviněných. Bulletin advokacie. 2005, 7-8. str. 36

Dalšími okolnostmi kromě okolností zmíněných v § 19 ZoA může být například narušení důvěry mezi obhájcem a obviněným nebo postoupení věci orgánu značně vzdálenému od sídla ustanoveného obhájce. V takovém případě požádá obhájce nebo obviněný předsedu senátu nebo soudce v přípravném řízení o zproštění obhajoby.

Důležitým důvodem pro zproštění obhajoby nebude například pracovní vytížení advokáta nebo nesoučinnost obviněného. V případě nutné obhajoby je totiž ustanovený obhájce provádět obhajobu bez ohledu na stanovisko a chování obviněného²⁹.

V případě, že obhájce nebo obviněný o zproštění obžaloby nepožádá, je obhájce povinen v obhajobě pokračovat osobně nebo prostřednictvím substituta.

2.5. Náklady obhajoby a bezplatná obhajoba

Obhajobu a její náklady je povinen uhradit obviněný v případě zvoleného i ustanoveného obhájce. V případě zvoleného obhájce hradí náklady obhajoby obviněný přímo obhájci. V případě ustanoveného obhájce uhradí náklady obhajoby stát dle advokátního tarifu, obviněný ale má povinnost tyto náklady uhradit státu po skončení řízení.

Povinnosti hradit náklady obhajoby může být obviněný zproštěn jedině tehdy, pokud osvědčí, že nemá dostatek prostředků k náhradě nákladů obhajoby. V takovém případě rozhodně předseda senátu v řízení před soudem a soudce v přípravném řízení, že má nárok na obhajobu bezplatnou nebo obhajobu za sníženou odměnu. Může také nastat případ, kdy skutečnost, že obviněný nemá dostatek prostředků na úhradu obhajoby, vyplyne z důkazního materiálu. V případě, že jde o zajištění ochrany práv obviněného, rozhodne předseda senátu a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce o nároku na obhajobu bezplatnou nebo za sníženou odměnu i bez návrhu obviněného. V obou případech pak povinnost uhradit náklady obhajoby přejde na stát (§33 odst. 2 TR).

---

²⁹ JELÍNEK, Jiří a Marta UHLÍŘOVÁ. Obhájce v trestním řízení. Vyd. 1. Praha: Leges, 2011, 416 s. ISBN 978-808-7212-882. str. 179

Paragraf § 33 odst. 2 TŘ je odrazem ústavního práva na obhajobu, které nesmí být ohroženo ani nedostatkem prostředků obviněného. Toto právo je upraveno v čl. 40 odst. 3 Listiny.

3. PŘÍPRAVNÉ ŘÍZENÍ A ROLE OBHÁJCE V PŘÍPRAVNÉM ŘÍZENÍ

3.1. Přípravné řízení

České trestní řízení se řadí k reformovanému evropskému typu trestních řízení, jehož součástí je i předsoudní stadium. Toto stadium se nazývá přípravné řízení³⁰. Jedná se o úsek řízení, začínající sepsáním záznamu o zahájení úkonů trestního řízení nebo provedením neodkladných a neopakovatelných úkonů, které mu bezprostředně předcházejí, a nebyly-li tyto úkony provedeny, zahájením trestního stíhání, a končící podáním obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu, postoupením věci jinému orgánu, zastavením trestního stíhání, nebo rozhodnutím či vznikem jiné skutečnosti, jež mají účinky zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby, anebo do jiného rozhodnutí ukončujícího přípravné řízení, zahrnující objasňování a prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a vyšetřování (§12 odst. 10 TŘ).

Přípravné řízení je velmi důležitou částí trestního řízení a svým průběhem silně ovlivňuje výsledek celého trestního řízení. Důležitost řádného provedení přípravného řízení lze spatřovat i v tom, že přestože se v přípravném řízení provádějí důkazy jen v míře nutné k rozhodnutí o podání obžaloby nebo jiném vyřízení věci³¹, nezdědka nastávají situace, kdy jsou před soudem důkazy získané v přípravném řízení pouze konstatovány a nejsou znovu prováděny. Bude se jednat například o případ, kdy jsou dle § 211 odst. 1 TŘ pouze čteny výpovědi svědků z přípravného řízení, místo jejich

---

³⁰ JELÍNEK, Jiří et al. Trestní právo procesní. 2. vyd. Praha: Leges, 2011, 816 s. Student (Leges). ISBN 978-808-7212-929, str. 465

³¹ VANTUCH, Pavel. Obhajoba obviněného. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, 666 s. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219, str. 124

přímého výsledku soudem³². Takovým postupem se výrazně ulehčí a urychlí práce soudu, je však nezbytně nutné, aby výsledky byly v přípravném řízení vedeny s veškerou pečlivostí, neboť chybně vedený výsledek pak může snížit hodnotu důkazu.

Účel přípravného řízení se odvíjí od účelu celého trestního řízení. Ze své podstaty však vykazuje několik odlišností. V první řadě je účelem přípravného řízení zjistit, zda byl spáchán trestný čin, a vyhledat o tom důkazy. Dále tyto důkazy shrnout a zhodnotit a připravit tím podklady k případnému podání obžaloby. Šířeji se cílům přípravného řízení věnuje profesorka Císařová³³ a to tak, že základními cíli přípravného řízení jsou a) prověřit podezření ze spáchání trestného činu, b) opatřit podklad pro podání obžaloby, případně pro jiné rozhodnutí, c) zabránit nedůvodnému postavení obviněného před soud, d) usnadnit provedení hlavního líčení. Obdobně cíl, respektive funkci přípravného řízení, shrnuje docent Vantuch, a to tak, že přípravné řízení má čtyři základní funkce. A to funkci vyhledávací, fixační, verifikační a odklonnou³⁴. Oproti profesorce Císařové, která se cílům přípravného řízení věnuje z obecnějšího hlediska, dělí Vantuch cíle přípravného řízení spíše z hlediska práce s důkazy.

3.2. Obhajoba v přípravném řízení

Vzhledem k důležitosti přípravného řízení nelze roli obhajoby v něm podcenit. Aktivní obhajoba a důsledný postup obhájce může velmi příznivě ovlivnit postavení obviněného, a to od zúžení trestního stíhání po jeho úplné zastavení³⁵. Samozřejmě výhodou pro obhajobu je, když je obviněný zastoupen advokátem od úplného počátku přípravného řízení, a tudíž je tento obhájce seznámen s veškerým důkazním materiálem a může stanovit strategii obhajoby ještě před případným zahájením trestního stíhání.

---

³² VANTUCH, Pavel. Obhajoba obviněného. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, 666 s. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219, str. 130

³³ CÍSAŘOVÁ, Dagmar et al. Trestní právo procesní. 1. vyd. Praha: ASPI, 2008, 822 s. ISBN 978-807-3573-485, str. 147

³⁴ VANTUCH, Pavel. Obhajoba obviněného. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, 666 s. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219, str. 124

³⁵ VANTUCH, Pavel. Obhajoba obviněného. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, 666 s. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219, str. 130

Přípravné řízení můžeme rozdělit na dvě části. První částí je část před zahájením trestního stíhání a obhájce tak bude zastupovat osobu při podání vysvětlení a dále osobu podezřelou a zadrženou. Vzhledem k tomu, že proti podezřelému nebo zadržené osobě ještě nebylo zahájeno trestní stíhání, bude mít obhájce jiné postavení, respektive jiné možnosti vedení obhajoby než obhájce osoby, proti které již bylo trestní stíhání zahájeno. Usnesením o zahájení trestního stíhání se zahajuje trestní stíhání proti určité osobě (§ 160 TR).

3.3. Postup před zahájením trestního stíhání

3.3.1. Pomoc obhájce při podání vysvětlení

Podle § 158 odst. 3 písm. a) TR má policejní orgán prověřující okolnosti, které nasvědčují tomu, že se stal trestný čin, vyžadovat vysvětlení od fyzických a právnických osob a státních orgánů. Osoba podávající vysvětlení má dle § 158 odst. 5 TR právo na právní pomoc advokáta. To je odrazem čl. 37 odst. 2 LZPS. Naplňuje se tak ústavní právo na právní pomoc v řízení před soudy, ke kterému se vyjádřil i Ústavní soud ve svém usnesení ze dne 5. 6. 1996, spisová značka II. ÚS 98/95. Policejní orgán musí osobě podávající vysvětlení umožnit naplnění tohoto práva. Sice jí nemusí pomoci tuto právní pomoc obstarat, ale v případě, že osoba nemá možnost advokáta kontaktovat a po poučení o pomoc advokáta požádá, musí jí policejní orgány umožnit telefonicky se s advokátem spojit. V případě, že policejní orgán osobě podávající vysvětlení právní pomoc neumožní, nařídí státní zástupce opakování úkonu³⁶.

Postavení advokáta vůči osobě podávající vysvětlení je však odlišné od postavení obhájce obviněného. Advokát při podávání vysvětlení pouze poskytuje právní pomoc, což obsahuje např. poradu o významu podání vysvětlení a jeho důležitosti v následném řízení či problematiku případné právní kvalifikace skutku, k němuž je vysvětlení podáváno. Advokát však není v postavení obhájce a do úkonu podávání vysvětlení nemůže nijak zasahovat, nemůže klást osobě podávající vysvětlení otázky,

---

³⁶ ŠÁMAL, Pavel et al. Trestní řád: komentář. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, 1898 s. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-650, str. 1956

ani nahlížet do spisu a vzhledem k tomu, že se o podání vysvětlení sepisuje pouze úřední záznam a ne protokol, nemůže advokát ani vznášet námitky³⁷.

Podle § 158 odst. 6 TŘ však nelze kromě případů stanovených zákonem podání vysvětlení použít jako důkaz před soudem. Nemůže být ani přečten či jinak konstatován osobě, která vysvětlení podala a nyní se nalézá v postavení svědka. Osoba provádějící výslech svědka se však bude pokoušet zjistit skutečnosti obsažené v záznamu. Případný rozpor ve výpovědi svědka a jeho dřívějším podáním vysvětlení tak může být pouze zdrojem poznatků při posuzování jeho věrohodnosti³⁸. V případě, že by k obsahu podaného vysvětlení byl vyslechnut policista, který podání vysvětlení prováděl, jednalo by se o obcházení § 158 odst. 6 TŘ a způsobilo by to neplatnost takto získaného důkazu.

Stejně jako u výpovědi svědka či obviněného je zde přítomnost advokáta velmi žádoucí. Trestní řád obsahuje v § 158 odst. 8 několik případů, kdy osoba není povinna vysvětlení podat. Ať už z důvodu, že je to osoba vázaná státem uloženou či uznanou mlčenlivostí nebo z důvodu, že by osoba podávající vysvětlení mohla způsobit nebezpečí trestního stíhání sobě nebo osobě blízké, je vhodné zkonzultovat s advokátem, zda se možnost vysvětlení neposkytnout na ní nevztahuje. V případě, že se na ni možnost odmítnout podat vysvětlení nevztahuje, je povinna vysvětlení podat, a to pravdivě a nic nezamlčovat.

V případě, že má podané vysvětlení povahu neodkladného a neopakovatelného úkonu, policie vyslechne osobu dle § 158 odst. 9 TŘ jako svědka. Takové úkony však musí být provedeny za účasti soudce a po zahájení trestního stíhání zopakovány, vzhledem k předchozí nemožnosti obviněného, proti kterému v době výslechů ještě nebylo vedeno trestní stíhání, se obhajovat³⁹.

---

³⁷ VANTUCH, Pavel. Obhajoba obviněného. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, 666 s. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219, str. 136

³⁸ VANTUCH, Pavel. Obhajoba obviněného. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, 666 s. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219, str. 137

³⁹ VANTUCH, Pavel. Obhajoba obviněného. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, 666 s. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219, str. 144

3.3.2. Obhajoba osoby podezřelé

Před novelami z roku 1990 a 1991 přiznával trestní řád právo na obhajobu obviněnému až od zahájení trestního stíhání. Díky zmíněným novelám trestního řádu však má dnes obviněný právo na obhajobu už před zahájením trestního stíhání. Jedná se o případ, kdy je obviněný v pozici podezřelé osoby a je zadržen.

Zadržení podezřelé osoby před zahájením trestního stíhání je možné, pokud osoba splňuje některou z podmínek vazby. K zadržení je však potřeba souhlasu státního zástupce. Toho není potřeba jen v případě, že věc nesnese odkladu a souhlasu není možné předem dosáhnout., zejména byla-li osoba přistižena při páčání trestného činu, či zastížena na útěku (§ 76 odst. 1 TŘ). Osobu přistiženou při páčání trestného činu nebo bezprostředně poté, je oprávněn zadržet kdokoli. Jedná se o tzv. občanské zadržení a je možno ho provést, pokud je to nutné ke zjištění totožnosti osoby páčající trestný čin, zamezení jejímu útěku či zajištění důkazů. Zadrženou osobu je však zadržující osoba povinna ihned předat policejnímu orgánu, nebo takový orgán o zadržení uvědomit (§ 76 odst. 2 TŘ). Policejní orgán pak musí neprodleně informovat státního zástupce o zadržení a předat mu protokol o zadržení společně s protokolem z prvního výslechu a usnesením o zahájení trestního stíhání. Státní zástupce pak musí rozhodnout o podání návrhu na vzetí do vazby. Zadržená osoba musí být do 48 předána soudu, jinak musí být propuštěna na svobodu. (§76 odst. 4 TŘ)⁴⁰.

Zadržení a první výslech zadrženého mohou být v trestním řízení klíčové, a proto podle § 76 odst. 6 TŘ má zadržená osoba právo zvolit si obhájce, radit se a hovořit s ním bez přítomnosti třetí osoby a požadovat přítomnost obhájce při výslechu, o čemž musí být řádně poučena. Zadržený tak může požadovat přítomnost obhájce již v průběhu zadržení, pokud je obhájce v době zadržení dosažitelný.

Výslech zadržené osoby má velký význam a zastoupení obhájcem se může ukázat jako velmi důležité. První výslech zadrženého totiž může mít velký vliv na rozhodnutí o jeho vzetí do vazby. Přestože zadržení může být provedeno jen pokud existuje důvod vazby, je možné, že během výslechu podezřelého vyplynou na povrch skutečnosti, které důvod ke vzetí do vazby zeslabí, či úplně odstraní. Vzhledem k pravděpodobně nedobré

---

⁴⁰ CÍSAŘOVÁ, Dagmar et al. Trestní právo procesní. 1. vyd. Praha: ASPI, 2008, 822 s. ISBN 978-807-3573-485, str. 239

duševní situaci zadrženého, je vhodné, aby prvnímu výslechu předcházela porada s obhájcem. Obhájce by měl být schopen jako objektivní osoba takové skutečnosti identifikovat a pomoci obviněnému zvolit vhodnou taktiku výslechu a možnost vzetí obviněného do vazby odvrátit⁴¹.

Po provedení prvotního výslechu tak policejní orgán buď odevzdá zadrženého soudu s usnesením o zahájení trestního stíhání a s návrhem na vzetí do vazby, nebo by ho měl neprodleně propustit. Nejzazší lhůta k odevzdání soudu či propuštění činí dle § 76 odst. 1 TR 48 hodin od zadržení podezřelého.

Do roku 1998 byla lhůta pro odevzdání zadrženého podezřelého soudu dokonce jen 24 hodin. Změnu provedl ústavní zákon č. 162/1998 Sb. a navazující novela trestního řádu č. 166/1998 Sb.. Od 1. 1. 1999 musí být zadržený podezřelý předán soudu do 48 hodin. Lhůta 24 hodin byla nevýhodná jak pro orgány činné v trestním řízení, tak pro zadrženého. Orgány činné v trestním řízení musely po zadržení postupovat velkou rychlostí, což mnohdy nebylo vzhledem k okolnostem možné. Z hlediska zadrženého byla tato lhůta problematická z toho důvodu, že sehnat obhájce, který může obhajobu přijmout a který není pracovním vytížen či mu v převzetí obhajoby nebrání jiné okolnosti v tak krátké době, jako je 24 hodin, není jednoduché⁴².

Je také nutné mít na zřeteli, že výpověď zadržené podezřelé osoby má pouze předběžný charakter a v dalším řízení není jako důkaz použitelná. Vychází to z postavení osoby zadrženého podezřelého, proti němuž nebylo zahájeno trestní stíhání, a tedy je v obdobném postavení jako osoba podávající vysvětlení. Její výpověď tak má pouze charakter podaného vysvětlení zachyceného do úředního záznamu dle § 158 odst. 4 TR a bude tak mít zásadní vliv jen na rozhodování o zahájení trestního stíhání a vzetí do vazby^{43 44}.

---

⁴¹ VANTUCH, Pavel. Obhajoba obviněného. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, 666 s. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219, str. 108

⁴² VANTUCH, Pavel. Zadržená podezřelá osoba a její právo na obhajobu. Právní rozhledy. 1998, č. 11. str. 551

⁴³ VANTUCH, Pavel. Zadržená podezřelá osoba a její právo na obhajobu. Právní rozhledy. 1998, č. 11. str. 551

Obhajoba zadrženého podezřelého může být pro obhájce také velmi ošemetnou situací. Co se týče výslechu zadrženého podezřelého, bude ze strany policejních orgánů bezpochyby vyvíjen velký tlak na rychlost výslechu a rychlé rozhodnutí o zahájení trestního stíhání a případném vzetí do vazby. Na jednu stranu je to z důvodu 48 hodinové lhůty (kterou navíc policejní orgán nemůže využít celou a část musí uschovat na rozhodnutí státního zástupce) pochopitelné, na druhou stranu obhájce nemůže slevit z požadavků řádné obhajoby a se svým klientem musí využít všech možností, které mu k řádné obhajobě poskytuje trestní řád. Zejména se tak sám musí seznámit se situací zadrženého podezřelého během soukromé rozmluvy a dále se musí snažit, aby zazněly všechny skutkové okolnosti, které jsou ve prospěch jeho klienta a ovlivnil tak rozhodnutí o zahájení trestního stíhání a vzetí do vazby⁴⁵.

3.4. Postup po zahájení trestního stíhání

3.4.1. Zahájení trestního stíhání

Zahájení trestního stíhání je jedním z nejdůležitějších mezníků v průběhu trestního procesu. Odděluje od sebe stádium prověřování a vyšetřování⁴⁶. Jeho úprava je obsažena v § 160 TŘ. Základními podmínkami pro zahájení trestního stíhání jsou, že zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin a že jej spáchala určitá osoba. Zahájení trestního stíhání tedy následuje po fázi objasňování a prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin. O zahájení trestního stíhání lze však rozhodnout i bez prověřování skutečností. Trestní stíhání se tak zahájí i bez předchozího prověřování, pokud z podaného trestního oznámení nebo z jiných okolností jasně vyplývá, že trestný čin spáchala určitá osoba⁴⁷. To, že trestný čin spáchala určitá osoba, nemusí být konečné nebo jisté. Naopak k zahájení trestního stíhání postačuje

---

⁴⁴ VANTUCH, Pavel. Obhajoba obviněného. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, 666 s. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219. str. 111

⁴⁵ VANTUCH, Pavel. Obhajoba obviněného. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, 666 s. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219. str. 113

⁴⁶ ŠÁMAL, Pavel et al. Trestní řád: komentář. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, 1898 s. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-650, str. 2062

⁴⁷ STRÍŽ, Igor, Přemysl POLÁK, Jaroslav FENYK a Roman HÁJEK. Trestní zákoník a trestní řád: Průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou. Praha: Linde, 2010, 1185 s. ISBN 978-80-7201-808-6, str. 508

vyšší stupeň pravděpodobnosti, že takový čin dotyčná osoba spáchala. Použití pouhého vyššího stupně pravděpodobnosti je odůvodněné tím, že pokud by se v průběhu prověřování postupovalo tak, aby bylo spáchání trestného činu jisté, celé přípravné řízení by se neúměrně a neúčelně protahovalo⁴⁸.

Od novely trestního řádu provedené zákonem č. 265/2001 Sb. se změnil způsob zahájení trestního stíhání. Do výše uvedené novely se trestní stíhání zahajovalo sdělením obvinění. V současnosti je sdělení obvinění nahrazeno usnesením o zahájení trestního stíhání, proti kterému je přípustná stížnost. Samotná podstata aktu zahájení trestního stíhání a s tím spojené změny v postavení podezřelého respektive obviněného se však nemění.⁴⁹ Obviněný tak od zahájení trestního stíhání může v plné míře uplatnit všechny složky obhajoby, tzn. právo hájit se sám, právo na zastoupení advokátem a právo na to, aby policejní složky postupovaly tak, aby byly objasněny všechny okolnosti trestného činu a to jak v neprospěch, tak ve prospěch obviněného.

Kromě zvláštních případů, kdy vyšetřování vede dle § 161 odst. 3 TŘ Generální inspekce bezpečnostních sborů, nebo státní zástupce dle § 161 odst. 4 TŘ vede vyšetřování dle § 162 odst. 2 TŘ Policie České republiky. Ta je povinna v usnesení o zahájení trestního stíhání uvést popis skutku tak, aby nemohl být zaměněn s jiným, jeho subsumpce pod ustanovení trestního zákoníku a údaje o osobě, proti které se trestní stíhání zahajuje. Stejně údaje o osobě obviněného respektive obžalovaného pak musí být uvedeny v případném rozsudku. Nedílnou součástí usnesení o zahájení trestního stíhání také bude přesné označení skutečností a okolností, které samotné zahájení trestního stíhání odůvodňují a to včetně subjektivní stránky trestného činu⁵⁰.

Opis usnesení o zahájení trestního stíhání se dle § 160 odst. 2 TŘ doručuje obviněnému nejpozději na počátku jeho výslechu, a to do vlastních rukou. Okamžikem

---

⁴⁸ JELÍNEK, Jiří et al. Trestní právo procesní. 2. vyd. Praha: Leges, 2011, 816 s. Student (Leges). ISBN 978-808-7212-929, str. 496

⁴⁹ ŠÁMAL, Pavel et al. Trestní řád: komentář. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, 1898 s. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-650, str. 2057

⁵⁰ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 8. 2002, spis. zn. 9 To 72/02

doručení opisu nastávají veškeré procesní účinky zahájení trestního stíhání.⁵¹ Advokátovi obviněného se opis doručuje ve lhůtě 48 hodin od jeho zvolení či ustanovení. Ve stejné lhůtě se opis doručuje i státnímu zástupci. V případě řízení proti uprchlému dle oddílu druhého hlavy dvacáté TŘ se trestní řízení zahajuje doručením opisu obhájci obviněného.

3.4.2. Navrhování důkazů obhajobou

Jedním ze základních kamenů obhajoby obviněného je možnost navrhnout důkazy. Policejní orgán má za úkol vyhledávat a provádět veškeré důkazy týkající se daného skutku a to jak v prospěch, tak v neprospěch obviněného. Ze své podstaty se však bude více soustředit na důkazy, které jsou obviněnému k tíži. Jako protiváha takovému jednání slouží právě možnost obhajoby důkazy navrhnout. Toto oprávnění je stanoveno v § 164 odst. 3 TŘ, stejně jako povinnost policejního orgánu navrhované důkazy pečlivě přezkoumat.

Důkazy navrhované obhajobou tak zpravidla budou stát v jakémsi protikladu k důkazům vyhledaným policejními orgány. Aby obhajoba zjistila, zda daný důkaz je opravdu ve prospěch obviněného, musí takový důkaz prověřit. Aby se předešlo námitkám o ovlivňování svědků obhajobou v případě, že se jedná o důkaz svědeckou výpovědí, obhájce pořídí z provedené výpovědi její opis opatřený svým podpisem a nejlépe i podpisem svědka, případně bude výpovědi přítomna další osoba či se výpověď zaznamená na nahrávací zařízení. V průběhu výpovědi musí obhájce postupovat v souladu s právními a i stavovskými předpisy a nesmí porušovat ani ohrožovat výkon práv jiných osob. Uvedený postup je obsažen v usnesení č. 13 ČAK dne 12. 10. 2004 a ve svém výkladovém stanovisku č. 9/2004 s ním souhlasilo i Nejvyšší státní zastupitelství, které zároveň stanovilo způsob, jak s takovým důkazem mají nakládat orgány činné v trestním řízení^{52 53}.

---

⁵¹ JELÍNEK, Jirí et al. Trestní právo procesní. 2. vyd. Praha: Leges, 2011, 816 s. Student (Leges). ISBN 978-808-7212-929, str. 498

⁵² MANDÁK, Václav. K problematice vyhledávání důkazů dle § 89 odst. 2 TŘ. K výkonu oprávnění advokáta vyhledávat a navrhnout důkazy v trestním řízení. Trestněprávní revue. 2005, č. 2, str. 55

⁵³ VANTUCH, Pavel. Vyhledávání a předkládání důkazů obhájcem (advokátem) v přípravném řízení. Bulletin advokacie. 2005, č. 7-8, str. 29

3.4.3. Účast obhajoby při vyšetřovacích úkonech

Účast obhájce na vyšetřovacích úkonech je jedním ze základních a nenahraditelných prostředků, jakými může obhájce svého klienta hájit a ovlivňovat průběh přípravného řízení. Jedná se o průlom zásady neveřejnosti přípravného řízení, ovšem jen vzhledem k obviněnému a zejména obhájci⁵⁴. Důležitou podmínkou pro účast obhájce na vyšetřovacím úkonu je předpoklad, že výsledek vyšetřovacího úkonu může být použit jako důkaz před soudem. O tom, zda takový důkaz bude použit, rozhodne soud sám⁵⁵.

Z dikce § 165 TŘ vyplývá, že oprávnění zúčastnit se vyšetřovacích úkonů je v případě obhájce širší než oprávnění obviněného. Na rozdíl od obhájce totiž účast obviněného připadá v úvahu pouze v případech, kdy to policejní orgány připustí (§ 165 odst. 1 TŘ). Bude se jednat především o případy, kdy obviněný nemá obhájce a úkon spočívá ve výslechu svědka, který má právo odepřít výpověď. Pokud by obviněný neměl obhájce a byla mu odepřena přítomnost na takovém vyšetřovacím úkonu, mohlo by se jednat o omezení práva na obhajobu.

Náplň účasti obhájce na vyšetřovacích úkonech můžeme rozdělit na tři základní složky. První složkou je aktivní vedení obhajoby obviněného. V případě výslechu osob se tak bude jednat o možnost klást všem vyslychaným otázky. Policejní orgán musí obhájci po skončení úkonu k tomu účelu udělit slovo. Obhájce však nesmí pokládat kapiózní či sugestivní otázky⁵⁶. Obdobně tak může obhájce pokládat doplňující otázky i například v případě provádění domovní prohlídky či vydávání a odnímání věci. Další složkou bude kontrola zákonnosti a způsobu provedení úkonu. Takovou kontrolu bude obhájce provádět podáváním námitek, které může obhájce na rozdíl od otázek vznášet

---

⁵⁴ ŠÁMAL, Pavel, František NOVOTNÝ, Miroslav RŮŽIČKA, František VONDRUŠKA a Jaroslava NOVOTNÁ. Přípravné řízení trestní. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003, 1471 s. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-717-9741-3, str. 320

⁵⁵ ŠÁMAL, Pavel, František NOVOTNÝ, Miroslav RŮŽIČKA, František VONDRUŠKA a Jaroslava NOVOTNÁ. Přípravné řízení trestní. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003, 1471 s. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-717-9741-3, str. 320

⁵⁶ ŠÁMAL, Pavel, František NOVOTNÝ, Miroslav RŮŽIČKA, František VONDRUŠKA a Jaroslava NOVOTNÁ. Přípravné řízení trestní. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003, 1471 s. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-717-9741-3, str. 321

kdykoliv v průběhu úkonu⁵⁷. Takové námitky se zapíší do protokolu dle § 55 odst. 1 písmeno f) TŘ. Další složka se týká případů, kdy se vyšetřovacího úkonu zúčastňuje i obviněný. V takových situacích bude úkolem obhájce zabránit nevhodnému a nerozváznému chování a vyjadřování obviněného, kterým by mohl nejen narušit průběh úkonu, ale zároveň narušit celou obhajobu.

Pokud se však obhájce chce vyšetřovacích úkonů zúčastnit, musí to policejnímu orgánu oznámit dle § 165 odst. 3 TŘ. Přestože to však policejnímu orgánu sdělí, jeho přítomnost je pouze oprávněním, ne povinností. Trestní řád policejnímu orgánu neumožňuje se přítomnosti obhájce na úkonu domáhat⁵⁸. Oproti tomu je policejní orgán obhájce o vyšetřovacím úkonu, jež může být použit jako důkaz před soudem nebo spočívá-li úkon ve výslechu svědka, který má právo odepřít výpověď, povinen vyrozumět. Dále je povinen mu sdělit, o jaký úkon se jedná a dobu a místo jeho konání. To je nezbytné k tomu, aby obhájce mohl posoudit nutnost a účelnost své přítomnosti na daném úkonu. Obhájce tak také dostane možnost se o vyšetřovacím úkonu poradit s obviněným a náležitě se na něj připravit.⁵⁹ Dalším důvodem proč je potřeba o úkonu obhájce včas vyrozumět je ustanovení čl. 40 odst. 3 Listiny, podle kterého má obviněný, v tomto případě prostřednictvím obhájce, právo na poskytnutí času na přípravu obhajoby.

Novelou č. 265/2001 Sb. bylo také zpřesněno ustanovení o vyrozumění advokáta o konání vyšetřovacího úkonu, a to výslechu svědka. Policejní orgán je tak povinen sdělit obhájci přesnou totožnost svědka. Pokud by policejní orgán pouze sdělil, že bude vyslýchat svědky, ale neposkytl údaje k jejich ztotožnění, jednalo by se o narušení výše zmíněného článku 40 odst. 3 Listiny. Touto novelou se také vyřešily veškeré spory, kdy policejní orgány či státní zástupce v některých případech účelově odmítali jména svědků sdělit.

---

⁵⁷ ŠÁMAL, Pavel et al. Trestní řád: komentář. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, 1898 s. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-650, str. 2147

⁵⁸ ŠÁMAL, Pavel, František NOVOTNÝ, Miroslav RŮŽIČKA, František VONDRUŠKA a Jaroslava NOVOTNÁ. Přípravné řízení trestní. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003, 1471 s. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-717-9741-3, str. 321

⁵⁹ JELÍNEK, Jiří et al. Trestní právo procesní. 2. vyd. Praha: Leges, 2011, 816 s. Student (Leges). ISBN 978-808-7212-929, str. 506

Z povinnosti sdělit obhajobě jména svědků, které se policejní orgán chystá vyslýchat, bude vyjmut svědek utajený. Utajený svědek je osoba, jejíž totožnost má být z důvodů uvedených v § 55 odst. 2 TŘ utajena. Jedná se o případ, kdy by svědkovi hrozila újma na zdraví nebo jiná újma v souvislosti podání výpovědi. V případě utajeného svědka nemůže být z očividných důvodů obhájce přítomen jeho výslechu. Takový výslech, při kterém není přítomna obhajoba, je však omezením práva na obhajobu. Dostává se tak do konfliktu právo na obhajobu a právo na ochranu osobnosti svědka. Aby se tak předešlo omezení práva na obhajobu, je institut utajeného svědka odsunut až na konec opatření, jimiž má být bezpečnost svědka zachována⁶⁰. Postup policejních orgánů vůči utajenému svědkovi upravuje zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením. Tento zákon však neobsahuje úpravu postupu obhajoby. V každém jednotlivém případě tak bude určovat soud, jakým způsobem se bude postupovat při ochraně a utajování svědka a jakou váhu přiloží jeho výpovědi. Při svém postupu tak bude postupovat podle principu proporcionality, přičemž by obviněný neměl být odsouzen jen na základě výpovědi utajených svědků, ale jejich výpovědi by měly být podpořeny dalšími důkazními prostředky⁶¹

Další, zato častější výjimku z oprávnění obhájce zúčastnit se vyšetřovacího úkonu bude tvořit případ, kdy není možné obhájce včas vyrozumět o jeho konání a zároveň úkon není možné odložit z důvodu možnosti jeho ztráty či zmaření. Takovým úkonem bude zpravidla domovní prohlídka, vydání a odnětí věci či prohlídka těla a odběr krve nebo obdobný úkon.⁶² Po provedení daného úkonu však musí být obhájce seznámen s tím, že takový úkon proběhl a jaký byl jeho průběh.

---

⁶⁰ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 3. 3. 1999, spis. zn. III. ÚS 210/98

⁶¹ STŘÍŽ, Igor, Přemysl POLÁK, Jaroslav FENYK a Roman HÁJEK. Trestní zákoník a trestní řád: Průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou. Praha: Linde, 2010, 1185 s. ISBN 978-80-7201-808-6, str. 162

⁶² ŠÁMAL, Pavel, František NOVOTNÝ, Miroslav RŮŽIČKA, František VONDRUŠKA a Jaroslava NOVOTNÁ. Přípravné řízení trestní. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003, 1471 s. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-717-9741-3, str. 320

3.5. Další prostředky obhajoby obviněného

Kromě navrhování důkazních prostředků a účasti na jejich provádění má obhájce ještě další možnosti, jak svého klienta obhajovat. Jejich výčet je obsažen v §41 TŘ a dále jsou rozvedeny v dalších ustanoveních TŘ.

Od začátku přípravného řízení má obhájce možnost nahlížet do trestního spisu vedeného policejním orgánem. Možnost nahlížení do spisu se stává velmi důležitou například v případě rozhodování o vazbě obviněného, kdy obhájce musí pečlivě prostudovat veškeré vazební důvody uváděné orgány činnými v trestním řízení a orgány činné v trestním řízení nemohou obhájci zamezit v prostudování těch částí spisu, které jsou relevantní pro rozhodování o vazbě⁶³.

Co se týče nahlížení do spisu v přípravném řízení, má obhájce možnosti širší. Možnost nahlédnout do spisu nebo do protokolu o provedení úkonu může být obhájci odmítnuta jen z odůvodněné obavy, že informace, které se obhájce dozví, by mohly být zneužity k maření účelu trestního řízení. Obhájce tak získává o průběhu vyšetřování větší přehled, než má samotný obviněný. Z toho, že obviněný do spisu nahlédnout nemůže a obhájce ano, však nelze dovozovat, že je obhájce povinen o tom, co se ze spisu dozvěděl před obviněným pomlčet⁶⁴.

Dále je oprávněn za obviněného činit návrhy, podávat žádosti a opravné prostředky. V případě dovolání je podání dokonce možné jen prostřednictvím obhájce, a to jak z důvodu obsahové složitosti podání odvolání a koncepce mimořádného opravného prostředku⁶⁵, tak z důvodu nepřetěžování Nejvyššího soudu dovoláními, která nemají skutečný podklad v námitkách proti rozhodnutí. Obviněný je zpravidla právní laik a bez

---

⁶³HERCZEG, Jiří. Právo obviněného nahlížet do spisu v řízení o vazbě. Bulletin advokacie. 2007, č. 12, str. 34

⁶⁴MANDÁK, Jiří. Meze trestní obhajoby - nástin základních otázek. Trestněprávní revue. 2003, č. 7 str. 193

⁶⁵ŠÁMAL, Pavel et al. Trestní řád: komentář. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, 1898 s. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-650, str. 737

náležitě pomoci advokáta nedokáže posoudit, zda zde existují skutečnosti, které podání dovolání dostatečně odůvodňují⁶⁶.

Stejně prostředky může obhájce využít i v případě, že zastupuje osobu omezenou na svéprávnosti. Výjimkou bude pouze to, že prostředky obhajoby bude moci použít i proti vůli obviněného, a to s ohledem na § 41 odst. 4 TR.

3.6. Obhajoba osob nalézajících se ve vazbě

Institut vazby je nejzávažnější zajišťovací opatření, které v trestním procesu nalezneme. Vzhledem k závažnosti narušení práv zaručených Listinou a mezinárodními dohodami je vazba považována za krajní a dočasné řešení situace v průběhu trestního řízení a její užití musí být pečlivě zváženo. Zvláště musí být kladena pozornost na to, zda nelze účelu vazby dosáhnout jinými metodami a zda je užití vazby úměrné předpokládané sankci, která obviněnému hrozí⁶⁷. Vazba je pouze zajišťovací opatření, nesmí se s ní tak nahrazovat předpokládané rozhodnutí ani se s ní nijak nesmí působit či s ní dokonce vyhrožovat obviněnému ve snaze dosáhnout jeho přiznání. Důležitým prvkem pro obhájce zůstává, že ačkoliv je obviněný ve vazbě, stále platí zásada presumpce nevin, a na obviněného je tak třeba pohlížet jako na nevinného.

Kvůli závažné povaze vazby tak musí být přesně stanoveny podmínky, kdy lze institut vazby využít. Základními skutečnostmi, které umožňují vzetí obviněného do vazby, jsou:

- a) Proti osobě, kterou se policejní orgán chystá vzít do vazby, musí být zahájeno trestní stíhání.
- b) Skutkové okolnosti případu musí odůvodňovat vzetí obviněného do vazby.
- c) Obviněný je stíhán pro úmyslný trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta (§ 68 odst. 2 TR) nebo pro nedbalostní trestný čin, u nějž horní hranice možného trestu odnětí svobody převyšuje tři léta.

---

⁶⁶ JELÍNEK, Jiří et al. Trestní právo procesní. 2. vyd. Praha: Leges, 2011, 816 s. Student (Leges). ISBN 978-808-7212-929, str. 659.

⁶⁷ JELÍNEK, Jiří et al. Trestní právo procesní. 2. vyd. Praha: Leges, 2011, 816 s. Student (Leges). ISBN 978-808-7212-929, str. 310

Skutkové okolnosti uvedené v bodě b) můžeme rozdělit do několika skupin. Zprvé se jedná o skupinu okolností, jež se vztahují k osobě pachatele, a zadruhé jsou to okolnosti vztahující se zejména k závažnosti trestného činu a fakultativnosti použití vazby.

První skupina, určená podle osoby pachatele, vychází ze způsobu jeho chování vzhledem ke spáchanému trestnému činu a rozděluje vazbu na tři různé druhy, jež nalezneme v § 67 TŘ. Jedná se o vazbu útečkovou, koluzní a předstižnou. Do vazby útečkové se obviněný vezme, pokud existuje důvodná obava, že uprchne, nebo se bude ukrývat, aby se trestnímu stíhání nebo trestu vyhnul. Vazba koluzní má naopak zabránit pachateli, aby ovlivňoval dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné nebo jakkoliv jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání. Poslední, předstižná vazba, se na pachatele uvalí, pokud existuje důvodná obava, že obviněný bude trestnou činností, již se dopustil, opakovat, dokonat trestný čin, o který se pokusil či vykoná trestný čin, na nějž se připravoval nebo kterým hrozil.

Druhá skupina okolností odůvodňujících uvalení vazby na obviněného vychází ze závažnosti spáchaného trestného činu a subsidiarity užití vazby. Orgány rozhodující o vazbě musí důsledně zvážit, zda okolnosti spáchaného činu jsou natolik závažné, že nelze vazbu nahradit jiným zajišťovacím prostředkem jakým je záruka, slib nebo dohled, uvedené v § 73 TŘ, případně peněžitou zárukou uvedenou v § 73a TŘ. Také by vazba neměla přicházet v úvahu v případech, kdy po případném odsouzení obviněného bude trest, jež mu bude uložen, trestem nespojeným s odnětím svobody⁶⁸.

Současně je vazba fakultativním opatřením, a přestože mohou být splněny všechny podmínky ke vzetí obviněného do vazby, orgán rozhodující o uvalení vazby, obviněného do vazby vzít nemusí (s výjimkou obligatorní extradiční a předávací vazby dle §400b odst. 1 a §411 odst. 4 TŘ)⁶⁹.

---

⁶⁸ ŠÁMAL, Pavel, František NOVOTNÝ, Miroslav RŮŽIČKA, František VONDRUŠKA a Jaroslava NOVOTNÁ. Přípravné řízení trestní. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003, 1471 s. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-717-9741-3, str. 1160

⁶⁹ JELÍNEK, Jiří et al. Trestní právo procesní. 2. vyd. Praha: Leges, 2011, 816 s. Student (Leges). ISBN 978-808-7212-929, str. 314

Orgánem rozhodujícím o vzetí, setrvání a propuštění obviněného z vazby je dle § 73b TR soud. V přípravném řízení pak soudce na návrh státního zástupce. O propuštění obviněného z vazby během přípravného řízení však dle § 73b odst. 2 TR rozhodne státní zástupce. Pokud však rozhodne zamítavě, je povinen žádost obviněného nejpozději do pěti pracovních dnů předložit soudci.

Vzhledem k podstatě vazby a omezení svobody vazebně stíhaného obviněného je jasné, že možnosti jeho obhajoby budou omezené. Z toho důvodu je vzetí do vazby jedním z důvodů nutné obhajoby obviněného. Obhájce by tak měl využít všech možností k tomu, aby dopad vazby na obviněného i kvalitu jeho obhajoby byl co nejmenší. Styk obviněného s obhájcem upravuje zejména zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby.

Styk obhájce a vazebně stíhaného obviněného se bude odehrávat především na úrovni návštěv, telefonických rozhovorů a korespondence.

Co se týká návštěv obhájce, měla by první návštěva proběhnout v co nejkratší době po převzetí zastoupení či po vzetí obviněného do vazby. Ve většině případů budou tyto momenty splývat a první porada tak proběhne prakticky současně s převzetím zastoupení. Jak z pozice obviněného, tak z pozice obhájce je nejvhodnější, aby první porada proběhla co nejdříve a aby proběhla osobně s obhájcem, což poskytne obviněnému možnost se s osobou, která ho bude obhajovat, poznat a naopak. Je však možné, aby se i na první poradě s obviněným obhájce nechal zastoupit substitutem, a to zejména z důvodu pracovní vytíženosti⁷⁰.

Ihned při první poradě s obviněným by také měl obhájce přezkoumat rozhodnutí o vzetí obviněného do vazby, a pokud to lhůta k podání stížnosti proti takovému rozhodnutí dovoluje, důsledně možnost podání stížnosti zvážit. Existuje totiž možnost, že i přes výskyt vazebních důvodů, je vazba nepřiměřeným zajišťovacím prostředkem a ve skutečnosti by stačilo použití zajišťovacího prostředku mírnějšího. Dále je možno

---

⁷⁰ VANTUCH, Pavel. Obhajoba obviněného. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, 666 s. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219, str. 337

podat stížnost i z důvodu nedostatečného či nekonkrétně odůvodněného a tím pádem nepřezkoumatelného rozhodnutí o vzetí do vazby.⁷¹

Následné návštěvy obviněného obhájcem by měly probíhat v co nejkratších časových intervalech, tedy co nejčastěji, a to jak v případech, kdy to vyžaduje obhajoba, tak v případech, kdy si to obviněný bude přát a obhájci v tom nic nebude bránit. Nejenže je to v zájmu obhajoby, ale zároveň se tím ulehčuje pozice obviněného, který se nalézá ve vazební věznici, tudíž je omezen na osobní svobodě.

Všechny návštěvy budou probíhat v samostatné místnosti k tomu určené, v pracovních i mimopracovních hodinách a dnech a především bez přítomnosti třetí osoby.

Další možností styku obviněného s obhájcem je použití telefonického zařízení. Jeho použití musí být dle § 13a odst. 1 ZoVV umožněno každému obviněnému, u kterého není důvodem vazby obava, že bude mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání. Použití telefonického zařízení probíhá na náklady obviněného. Na rozdíl od telefonátů jiným osobám, než je obhájce, nemá Vězeňská služba oprávnění se seznamovat nebo nahrávat průběh hovoru.

I v dnešní době zůstává nedílnou součástí styku obviněného s obhájcem písemná korespondence. Ta, stejně jako telefonické hovory či návštěvy, probíhá bez kontroly Vězeňskou službou. Dle § 13 odst. 3 ZoVV je korespondence odesílána i doručována neprodleně, a pokud obviněný nemá finanční prostředky k jejímu vedení, tak probíhá dle § 13 odst. 4 ZoVV na náklady věznice.

Z hlediska obhajoby je písemná korespondence pouze doplňkem k osobním návštěvám obhájce ve věznici a nemůže je nahradit. To jak z pohledu samotné kvality obhajoby, kdy je osobní kontakt s obviněným nezbytný, tak z pohledu dodržení stejné kvality obhajoby obviněného, který je na svobodě a se kterým je osobní kontakt zpravidla snadněji dostupný. Obhájce by se tak měl chovat k vazebně stíhanému obviněnému stejně jako k obviněnému stíhanému na svobodě a mimo jiné důsledně dodržovat presumpci nevinu. K požadavku dodržení kvality obhajoby přistupuje také

---

⁷¹ VANTUCH, Pavel. Obhajoba obviněného. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, 666 s. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219, str. 340

zhoršení duševní situace vazebně stíhaného obviněného, kterému osobní kontakt s osobou nenacházející se společně s ním ve vazbě, může výrazně snížit dopad na jeho psychický stav⁷².

V případě stíhání obviněného, který se nachází ve vazbě, vystupuje do popředí zásada rychlosti řízení obsažená v § 72a odst. 1 TŘ, věta první, vycházející z čl. 38 odst. 2 LZPS, kde je mj. stanoveno, že každý má právo, aby jeho věc byla projednána bez zbytečných průtahů. Vzhledem k omezení svobody obviněného je tak důležité, aby policejní orgány postupovaly ve vyšetřování co nejrychleji a bez zbytečných průtahů. V § 72a TŘ jsou tak stanoveny maximální přípustné doby, ve kterých je možné ponechat obviněného ve vazbě a to tak, že:

- a) Obviněný stíhaný pro přečin může být ve vazbě maximálně jeden rok.
- b) Obviněný stíhaný pro zločin maximálně roky dva.
- c) Obviněný stíhaný pro zvláště závažný zločin roky tři.
- d) Obviněný stíhaný pro zvláště závažný zločin, za nějž lze uložit výjimečný trest roky čtyři.

Výjimkou je případ, kdy se obviněný nalézá ve vazbě z důvodu uvedeného v §67 písm. b), tedy se nalézá ve vazbě koluzní. V takovém případě smí vazba obviněného trvat maximálně tři měsíce. Pokud už však obviněný na svědky působil, či jinak mařil vyšetřování, může v přípravném řízení soudce na návrh státního zástupce a po podání obžaloby soud, rozhodnout o ponechání obviněného ve vazbě.

Kromě určení maximálních lhůt, kdy lze obviněného ponechat ve vazbě, stanovuje také trestní řád v § 72a odst. 2, jaká doba vazby spadá do přípravného řízení a jaká do řízení před soudem. Na přípravné řízení tak spadá 1/3 celkové doby vazby a na řízení před soudem 2/3 celkové doby vazby. Během přípravného řízení se tak obviněný může nalézat ve vazbě maximálně 4, 8, 12 nebo 16 měsíců, podle toho zda spáchal přečin, zločin, zvláště závažný zločin nebo zvláště závažný zločin, za který lze uložit výjimečný

---

⁷² VANTUCH, Pavel. Obhajoba obviněného. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, 666 s. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219, str. 339

trest⁷³. Stanovené lhůty se začínají počítat od okamžiku, kdy došlo k zadržení obviněného, případně pokud nebyl obviněný zadržen od okamžiku, kdy došlo k omezení osobní svobody obviněného na základě rozhodnutí o vazbě.

V průběhu trvání vazby jsou orgány činné v trestním řízení povinny průběžně přezkoumávat, zda se důvody vazby nezměnily a zda stále trvají. V případě, že důvody vazby pominuly, musí orgány obviněného propustit na svobodu. V přípravném řízení důvody vazby zkoumá policejní orgán a v případě, že dojde k závěru, že pominuly, podá státnímu zástupci návrh na propuštění obviněného z vazby.⁷⁴ Kromě průběžného zkoumání důvodů vazby je soudce na návrh státního zástupce povinen rozhodnout nejpozději každé tři měsíce od právní moci rozhodnutí o vzetí do vazby, o ponechání obviněného ve vazbě či jeho propuštění, a to podle § 72 odst. 1 TŘ.

Důležitým právem obviněného, který se nalézá ve vazbě, je žádost o propuštění z vazby. Takovou žádost má obviněný oprávnění dle § 71a TŘ podat kdykoli po právní moci rozhodnutí o vzetí do vazby. V případě zamítnutí žádosti však smí další žádost podat až 30 dnů po právní moci rozhodnutí o zamítnutí. To však neplatí, pokud ve své žádosti uvádí jiné důvody ke svému propuštění z vazby. Zároveň je nutné obviněnému umožnit osobní slyšení, ve kterém se ke své žádosti vyjádří. Trestní řád sice takovou možnost výslovně nestanoví, ale vzhledem k ustanovení čl. 5 a čl. 6 EÚLP a navazující judikatuře, není možné obviněnému toto slyšení odepřít⁷⁵.

Povinností obhájce je v průběhu přípravného řízení pečlivě sledovat procesní úkony a jejich výsledky. V průběhu procesních úkonů se totiž mohou vyskytnout skutečnosti, které zavdají důvod k přezkoumání důvodů vazby, a tím pádem odůvodní podání žádosti o propuštění z vazby. Čím déle trestní řízení trvá, tím je po obhájci vyžadována větší pečlivost a důslednost takového sledování a zároveň roste jeho zodpovědnost za

---

⁷³ JELÍNEK, Jiří et al. Trestní právo procesní. 2. vyd. Praha: Leges, 2011, 816 s. Student (Leges). ISBN 978-808-7212-929, str. 318

⁷⁴ ŠÁMAL, Pavel, František NOVOTNÝ, Miroslav RŮŽIČKA, František VONDRUŠKA a Jaroslava NOVOTNÁ. Přípravné řízení trestní. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003, 1471 s. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-717-9741-3, str. 332

⁷⁵ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ. Zadržení a vazba v českém trestním procesu. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2004, 808 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 80-717-9817-7, str. 481

to, aby obviněný nebyl ponechán ve vazbě, aniž by vazební důvody byly řádně přezkoumány⁷⁶.

Obzvláště vhodným okamžikem k podání žádosti o propuštění z vazby bude podání obžaloby. Soud o žádosti o propuštění z vazby musí rozhodnout po jejím podání na soud bez prodlení, bez ohledu na to, zda jsou důvody k předběžnému projednání obžaloby. V případě předběžného projednání obžaloby musí soud rozhodnout o trvání vazby vždy. Obhájce tak má možnost zpochybnit jak důvody vazby, tak zároveň dovést možnost meritorního rozhodnutí věci, aniž by byl obviněný postaven před soud. Vzhledem k neveřejnosti předběžného projednání obžaloby je však podstatné, aby obhájce žádost pečlivě zformuloval a podrobně a přesvědčivě odůvodnil, protože šance na nařízení veřejného zasedání k předběžnému projednání obžaloby je velmi malá⁷⁷.

Vzhledem k fakultativnosti a subsidiárnosti vazby je nutné zkoumat, zda vazbu nelze nahradit jiným, mírnějším zajišťovacím prostředkem a ponechat obviněného na svobodě. Takovými prostředky jsou záruka za další chování obviněného, písemný slib obviněného, dohled probačního úředníka a peněžitá záruka.⁷⁸ Vzhledem k ponechání obviněného na svobodě však tyto alternativy k vazbě nepřípadají v úvahu v případě, že existuje důvod vazby dle § 67 odst. 1 písmeno b) TŘ.

Podstatou záruky za chování obviněného dle § 73 odst. 1 písmeno a) TŘ je, že zájmové sdružení či důvěryhodná osoba schopná příznivě ovlivňovat chování obviněného převezmou záruku za jeho chování a za to, že se obviněný na vyzvání dostaví k soudu, státnímu zástupci či policejnímu orgánu a předem oznámí vzdálení se z místa pobytu. Obstarání takového sdružení či osoby k poskytnutí záruky je zpravidla

---

⁷⁶ VANTUCH, Pavel. Obhajoba obviněného. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, 666 s. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219, str. 339

⁷⁷ VANTUCH, Pavel. Obhajoba obviněného. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, 666 s. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219, str. 345

⁷⁸ JELÍNEK, Jirí et al. Trestní právo procesní. 2. vyd. Praha: Leges, 2011, 816 s. Student (Leges). ISBN 978-808-7212-929, str. 321

na obhájci, který by výběru organizace či osoby a jejímu seznámení s okolnostmi případu měl věnovat patřičnou pozornost.⁷⁹

Další alternativou k vazbě obviněného je písemný slib dle § 73 odst. 1 písmeno b) TŘ. Ten spočívá v poskytnutí písemného slibu obviněným, ve kterém se zavazuje, že povede řádný život, nedopustí se trestné činnosti a na vyzvání se dostaví k soudu, státnímu zástupci či orgánu policie. Současně se obviněný zaváže k oznámení svého případného vzdání se z místa pobytu a k dodržení všech omezení, která se mu uloží. Z pohledu obviněného je podání slibu nejjednodušším opatřením, kterým se může vyhnout vzetí do vazby, a jeho obhájce by ho v podání takového slibu měl podporovat či poskytnutí slibu obviněnému navrhnout. Problémem tohoto opatření zůstává, že soudce nemalou část slibů nepřijme z důvodu nedůvěryhodnosti obviněného podávající takový slib.⁸⁰

Předposledním opatřením nahrazujícím vazbu je dohled probačního úředníka dle § 73 odst. 1 písmeno c) TŘ. Podmínky, jimiž se musí obviněný řídit, jsou pak stanoveny v § 73 odst. 3 TŘ. Jsou jimi povinnost dostavovat se k probačnímu úředníkovi v určených lhůtách a měnit místo pobytu pouze s jeho souhlasem. Z praxe vyplývá, že toto opatření je nejvíce užíváno u mladistvých pachatelů, kde lze předpokládat jeho jednodušší dodržování.⁸¹

Výše zmíněná opatření nahrazující vazbu musí orgán rozhodující o vazbě považovat za dostatečná a s jejich užitím musí vyslovit souhlas. Současně s jejich užitím však může dle § 73 odst. 4 TŘ uložit obviněnému různá omezení. Omezení mají zajistit, že obviněný povede řádný život, nedopustí se další trestné činnosti ani nebude mařit

---

⁷⁹ VANTUCH, Pavel. Obhajoba obviněného. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, 666 s. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219, str. 347

⁸⁰ VANTUCH, Pavel. Obhajoba obviněného. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, 666 s. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219, str. 343

⁸¹ VANTUCH, Pavel. Obhajoba obviněného. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, 666 s. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219, str. 348

probíhající řízení. Takovým omezením bude například zákaz vycestování do zahraničí, zákaz návštěv sportovních utkání, užívání alkoholických nápojů atd.⁸²

Posledním zajišťovacím opatřením nahrazujícím vazbu je poskytnutí peněžitě záruky, tzv. kauce dle § 73a TŘ. Peněžitou záruku může poskytnout jak obviněný, tak jiná osoba, a to zpravidla za obdobných podmínek jako u poskytnutí písemného slibu nebo záruky zájmového sdružení či spolehlivé osoby. Výjimkou u peněžitě záruky jsou taxativně vyjmenované druhy trestných činů, u nichž možnost peněžní záruky nepřipadá v úvahu. Orgán rozhodující o vazbě v první řadě rozhodne, zda je přijetí záruky přípustné, v případě že ano, určí dále její výši, přičemž minimální výše je 10 000 Kč, a způsob jejího složení. Teprve po složení peněžitě záruky je možno usnesením rozhodnout, že se obviněný ponechává na svobodě, či se na svobodu z vazby propouští.⁸³

Orgán ale také může dle § 73a odst. 2 písmeno b) TŘ rozhodnout, že přestože je přijetí záruky přípustné, peněžitou záruku nepřijímá. Z hlediska obhájce je důležité, že peněžitou záruku může soudci po domluvě s obviněným navrhnout kdykoli v průběhu řízení (za předpokladu, že obviněný už se nachází ve vazbě, nebo se o jeho vzetí do vazby rozhoduje) a tento návrh později v průběhu řízení zopakovat⁸⁴.

V případě, že obviněný či jiná osoba peněžitou záruku složí a poté dle § 73a odst. 4 písmeno a) TŘ uprchne, skrývá se a znemožní tak doručení předvolání nebo jiné písemnosti, dle § 73a odst. 4 písmeno b) TŘ se zaviněně nedostaví k provedení úkonu trestního řízení, jehož provedení je bez jeho přítomnosti vyloučeno, dle § 73a odst. 4 písmeno c) TŘ opakuje trestnou činnost nebo se pokusí dokonat trestný čin, který nedokonal nebo který připravoval nebo jím hrozil, nebo se dle § 73a odst. 4 písmeno d) TŘ vyhýbá výkonu uloženého trestu odnětí svobody nebo peněžitěho trestu nebo

---

⁸² ŠÁMAL, Pavel et al. Trestní řád: komentář. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, 1898 s. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-650, str. 870

⁸³ JELÍNEK, Jirí et al. Trestní právo procesní. 2. vyd. Praha: Leges, 2011, 816 s. Student (Leges). ISBN 978-808-7212-929, str. 324

⁸⁴ VANTUCH, Pavel. Obhajoba obviněného. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, 666 s. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219, str. 349

výkonu náhradního trestu odnětí svobody za peněžítý trest, rozhodne soud, že peněžítá záruka připadá státu.⁸⁵

Od novely trestního řádu č. 181/2011 však přibírá peněžítá záruka ke svému účelu nahrazení vazby ještě další účel a tím je i uspokojení nároku poškozeného.⁸⁶ Pokud je tedy odsuzujícím rozsudkem uložena obviněnému povinnost nahradit poškozenému majetkovou škodu či nemajetkovou újmu v peněžích a poškozený o to požádá, použije se dle § 73a odst. 7 TŘ peněžítá záruka na úhradu jeho pohledávky.

3.7. Dohoda o vině a trestu

Novelou č. 193/2012 Sb. s účinností od 1. 9. 2012 byl do trestního řádu zaveden nový institut, a to dohoda o vině a trestu. Dohoda o vině a trestu je dalším druhem alternativního řešení trestní věci a jejím účelem je vytvoření přijatelné dohody mezi obviněným a státním zástupcem, kdy se obviněný doznává ke spáchání skutku, pro který je stíhán výměnou za mírnější posouzení jeho skutku. Při vytváření takové dohody je nutno brát v potaz zájmy obviněného i poškozeného a taková dohoda podléhá schválení soudem ve formě rozsudku⁸⁷.

Hlavní výhodou dohody o vině a trestu je zejména zrychlení a zefektivnění trestního řízení. Zrychlení zároveň přinese velkou úsporu nákladů jak orgánům činným v trestním řízení, tak obviněnému. Další výhodou pro obviněného je, že díky rychlosti sjednání dohody bude psychický tlak působící na obviněného v průběhu trestního řízení a očekávání rozsudku působit kratší dobu.

Možnosti sjednání dohody o vině a trestu však obsahují i nevýhody. Nejčastěji je vytýkána možnost „kupčení“ se spravedlností, kdy se například obviněný dozná i k činu, který nespáchal jen proto, že momentální důkazní situace mluví proti němu, a dá přednost přiznání a mírnějšímu trestu před zdlouhavým řízením s nejistým výsledkem.

---

⁸⁵ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEŽULOVÁ. Zadržení a vazba v českém trestním procesu. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2004, 808 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 80-717-9817-7, str. 536

⁸⁶ JELÍNEK, Jiří et al. Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 4. vyd. Praha: Leges, 2013, 1216 s. ISBN 978-80-87576-69-4, str. 669

⁸⁷ ŠÁMAL, Pavel et al. Trestní řád: komentář. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, 1898 s. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-650, str. 2261

Aby se zákonodárce vyhnul těmto výhradám, stanovil u sjednávání dohody o vině a trestu povinnost zastoupení obhájcem a omezil možnost sjednání dohody na méně závažné trestné činy. Současně musí před sjednáním dohody o vině a trestu být skutkový stav zjištěn tak, že nejsou důvodné pochybnosti o jeho prohlášení, tzn., že dosavadní skutková zjištění prokazují, že se daný skutek stal, že jej spáchal obviněný, že vykazuje znaky trestného činu a že je za něj obviněný trestně odpovědný⁸⁸.

Obligatorní zastoupení obhájcem tak má za úkol nejen zamezit výše zmíněnému „kupčení“, ale zároveň zamezit i vyvíjení nátlaku na obviněného ze strany policejních orgánů. Dále si také málokterý obviněný umí představit, co všechno takové sjednávání dohody o vině a trestu obnáší a jaké přináší vyhlídky. Z tohoto důvodu je nutnost zastoupení obhájcem zcela oprávněná.

Přetrvávající nevýhodou a to nevýhodou, která ovlivní zejména oblast obhajoby, však zůstává možnost státního zástupce navrhnutou dohodu o vině a trestu odmítnout. Přestože navrnutí dohody o vině a trestu není použitelným důkazem, málokterý soud uvěří nevině obviněného, který dohodu navrhl, a kterou státní zástupce odmítne. Taková situace může nastat zejména, pokud obviněný sjednání dohody navrhne ještě před ustanovením či zvolením si obhájce⁸⁹.

4. OBHÁJCE VE ZKRÁCENÉM PŘÍPRAVNÉM ŘÍZENÍ

4.1. Předpoklady pro vedení zkráceného přípravného řízení

Institut zkráceného přípravného řízení vnesla do trestního řádu jeho novela provedená zákonem č. 265/2001 Sb.. Tato novela umožňuje orgánům činným v trestním řízení provést zkrácené přípravné řízení, jež je oproti běžnému přípravnému řízení zjednodušené, méně formální a rychlejší. V rámci zkráceného přípravného řízení je dokazování omezeno na nezbytné minimum s tím, že důkazy budou prováděny především v řízení před soudem.

---

⁸⁸ ŠÁMAL, Pavel et al. Trestní řád: komentář. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, 1898 s. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-650, str. 2264

⁸⁹ ŠČERBA, Filip et al. Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice. Vyd. 1. Praha: Leges, 2012 128 s. ISBN 978-80-87576-30-4, str. 34

Předpoklady pro konání přípravného řízení jsou dle § 179a TŘ tyto:

- a) Jedná se o trestné činy, o nichž bude konat řízení v prvním stupni okresní soud a horní hranice trestu odnětí svobody nepřevyšuje pět let.
- b) Podezřelý byl přistižen při činu nebo bezprostředně po něm (přistižení je třeba vykládat tak, že osoba byla současně přistižena a zadržena⁹⁰).
- c) V průběhu prověřování podnětu k trestnímu stíhání byly zjištěny skutečnosti jinak odůvodňující zahájení trestního stíhání a lze očekávat, že podezřelého bude možno postavit před soud ve lhůtě dle § 179b odst. 4) TŘ, tzn. ve lhůtě dvou týdnů.

Zkrácené přípravné řízení však dle § 179f TŘ nelze konat nebo v něm pokračovat, pokud:

- a) Je dán důvod vazby a nejsou splněny podmínky pro předání zadrženého podezřelého spolu s návrhem na potrestání soudu, nebo
- b) jsou dány důvody pro konání společného řízení o dvou nebo více trestných činech, a alespoň o jednom z nich je třeba konat vyšetřování.

O tom, zda bude vedeno zkrácené nebo standardní přípravné řízení je oprávněn rozhodnout státní zástupce.

4.2. Základní zásady trestního řízení ve zkráceném přípravném řízení

V rámci zkráceného přípravného řízení bude velmi markantní posun v rolích jednotlivých zásad uplatňovaných v trestním řízení. Profesor Šámal se ve svém komentáři k trestnímu řádu⁹¹ věnuje zkrácenému trestnímu řízení v souvislosti s právem na spravedlivý proces a komplikovaností trestního řízení. Do roku 2001 často docházelo k případům, kdy se věc táhla několik let, obviněný byl ve vazbě a nakonec byl zproštěn obžaloby (přičemž i v případě, že by obviněný byl odsouzen, proces trvajícím několik let už nemá zdaleka takový preventivní efekt). Takové případy jsou pak na samé hraně

---

⁹⁰ JELÍNEK, Jirí et al. Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 4. vyd. Praha: Leges, 2013, 1216 s. ISBN 978-80-87576-69-4, str. 850

⁹¹ ŠÁMAL, Pavel et al. Trestní řád: komentář. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, 1898 s. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-650, str. 1173-1174

zákonosti a přiměřenosti trestního procesu, a ukazují, že komplikovanost a formálnost automaticky neznamená spravedlnost⁹².

Na druhou stranu však přílišná jednoduchost skýtá větší prostor k možnému nespravedlivému odsouzení a do komplikovanější trestního řízení se snáze promítnou základní zásady, jež takové řízení řídí. Je tedy úkolem zákonodárce, aby mezi oběma extrémy našel střední cestu a zajistil, že záruky spravedlivého procesu budou do trestního řízení náležitě promítnuty a budou dodržovány nehledě na rychlost či komplikovanost daného trestního procesu⁹³.

V souvislosti s naším trestním procesem se však často zapomíná na zásadu rychlosti, tedy na právo projednání věci v přiměřené lhůtě, jak stanoví čl. 6 bod 1 EÚLP. Přesně tato zásada je základním kamenem zkráceného přípravného řízení. V průběhu řízení tak vystupuje na povrch například stanovením kratších lhůt k provádění úkonů oproti standardnímu přípravnému řízení.

Přestože je však zásada rychlosti ve zkráceném přípravném řízení jednou z vůdčích zásad, neznamená to, že by ostatní zásady neplatily. Naopak je velmi důležité jejich zachování. Trestní řád ostatně nabízí několik možností, jak ukončit zkrácené přípravné řízení a zahájit standardní přípravné řízení respektive trestní stíhání v případě, že by zásada rychlosti ohrozila dodržení jiných zásad. Bude se jednat například o případy stanovené v § 179f odst. 2 písmeno b) TŘ, kdy policejní orgán dosud vedoucí zkrácené přípravné řízení ho nestihl skončit v dané lhůtě, a tudíž mu státní zástupce nařídí, aby zahájil trestní stíhání a dále postupoval dle hlavy desáté TŘ, nebo se změní právní kvalifikace skutku a to tak, že podle nové kvalifikace skutku nelze zkrácené přípravné řízení dle § 179c odst. 3 TŘ konat.

4.3. Zahájení zkráceného přípravného řízení a postavení obhájce v něm

Zkrácené přípravné řízení se zahajuje již sepsáním záznamu o zahájení úkonů trestního řízení. Usnesení o zahájení trestního stíhání se ve zkráceném přípravném

---

⁹² ŠÁMAL, Pavel. Zkrácené přípravné řízení. Trestněprávní revue. 2002, č. 1, str. 5

⁹³ JEŽEK, Vladimír. Zkrácené přípravné řízení a zjednodušené řízení před soudem. Bulletin advokacie. 2001, 11-12, str. 78

řízení nevydává. Vzhledem k tomu, že se usnesení o zahájení trestního řízení nevydává, má podezřelý ve zkráceném přípravném řízení stejná práva jako obviněný (§ 179b odst. 2 TŘ věta první). Jedná se například o právo nevypovídat, vyjadřovat se ke všem skutečnostem a důkazům, stejně jako právo zvolit si obhájce⁹⁴. Zadržený podezřelý má právo zvolit si obhájce a radit se s ním již v průběhu zadržení (§ 179b odst. 2 TŘ věta druhá.).

Novela č. 459/2011 Sb. vypustila z § 179b odst. 2 TŘ větu o povinnosti ustanovit podezřelému obhájce, pokud si ho sám nezvolí. Ve zkráceném přípravném řízení tedy připadá v úvahu již jen obhájce zvolený. Povinnost ustanovit podezřelému obhájce nastává až tehdy, kdy podezřelý není propuštěn ze zadržení, ale je ve 48 hodinové lhůtě předán soudu s návrhem na potrestání.

Výjimku tvoří případ, kdy je podezřelým mladistvý nebo osoba zbavená nebo omezená ve způsobilosti k právním úkonům. V případě, že se zkrácené přípravné řízení vede proti takové osobě, je nutno jí obhájce ustanovit, nezvolí-li si ho sama nebo osoba k tomu oprávněná, nehledě na to, zda byla zadržena či nikoli (výkladové stanovisko nejvyššího SZ 9/2002)⁹⁵. Toto stanovisko korespondovalo s pozdějším přijetím ZSVM, který jasně stanoví, že mladistvý musí mít obhájce od okamžiku, kdy jsou proti němu použita opatření podle ZSVM nebo provedeny úkony dle TŘ, včetně neodkladných a neopakovatelných úkonů⁹⁶.

Postavení obhájce ve zkráceném trestním řízení se nebude v zásadě lišit od postavení obhájce v jiných formách přípravného řízení⁹⁷. Ve zkráceném přípravném řízení však orgány policie postupují podle hlavy deváté TŘ, která se věnuje postupu před zahájením trestního stíhání. Většina úkonů orgánů provádějících přípravné řízení

---

⁹⁴ ŠÁMAL, Pavel et al. Trestní řád: komentář. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, 1898 s. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-650, str. 1173-1174

⁹⁵ STRÍŽ, Igor, Přemysl POLÁK, Jaroslav FENYK a Roman HÁJEK. Trestní zákoník a trestní řád: Průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou. Praha: Linde, 2010, 1185 s. ISBN 978-80-7201-808-6, str. 577

⁹⁶ JELÍNEK, Jiří et al. Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 4. vyd. Praha: Leges, 2013, 1216 s. ISBN 978-80-87576-69-4, str. 851

⁹⁷ JELÍNEK, Jiří et al. Trestní právo procesní. 2. vyd. Praha: Leges, 2011, 816 s. ISBN 978-808-7212-929, str. 523

se podle hlavy deváté provádí bez účasti obhájce. Základním právem obhájce tak bude právo zúčastnit se výslechu obviněného, respektive podezřelého⁹⁸.

Zvláštním případem, kdy zastoupení podezřelého obhájcem bude více než vhodné, je situace, kdy státní zástupce využije svého práva dle § 179b odst. 5 TŘ a pokusí se s podezřelým sjednat dohodu a o vině a trestu. Sjednávání takové dohody se bude řídit ustanovením § 175a TŘ.

Většinu svých práv a možností jak vést obhajobu obhájce využije až ve zjednodušeném řízení před soudem, ve kterém se provádí dokazování⁹⁹.

Na obhajobu a její přípravu však bude vyvíjen větší tlak, vzhledem ke krátkému časovému údobí, ve kterém se zkrácené přípravné řízení vede. To se projeví, zejména pokud obhájce bude usilovat o to, aby se ve věci postupovalo standardním zahájením trestního stíhání a vyšetřováním, ve kterém má obhájce širší možnosti, jak svého klienta obhajovat¹⁰⁰.

4.4. Skončení zkráceného přípravného řízení

Dle § 179b odst. 4 TŘ musí být zkrácené přípravné řízení skončeno do dvou týdnů ode dne, kdy policejní orgán sdělil podezřelému, že spáchání jakého skutku je podezřelý a jaký trestný čin je v tomto skutku spatřován. Tato lhůta se vztahuje na celé zkrácené přípravné řízení a je tak společná pro státní zastupitelství i policii¹⁰¹.

Zkrácené přípravné řízení však ve lhůtě z § 179b odst. 4 TŘ nemusí být skončeno. Za takových okolností rozhodne státní zástupce, že dle § 179f odst. 2 písmeno a) TŘ prodlouží policejnímu orgánu lhůtu, ve které je nutno přípravné řízení skončit, nejvíce však o deset dnů, v případě sjednávání dohody o vině a trestu třicet dnů, nebo dle

---

⁹⁸ JELÍNEK, Jiří et al. Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 4. vyd. Praha: Leges, 2013, 1216 s. ISBN 978-80-87576-69-4, str. 851

⁹⁹ JELÍNEK, Jiří et al. Trestní právo procesní. 2. vyd. Praha: Leges, 2011, 816 s. ISBN 978-808-7212-929, str. 526

¹⁰⁰ JELÍNEK, Jiří et al. Trestní právo procesní. 2. vyd. Praha: Leges, 2011, 816 s. ISBN 978-808-7212-929, str. 523

¹⁰¹ ŠÁMAL, Pavel et al. Trestní řád: komentář. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, 1898 s. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-650, str. 2532

písmena b) téhož paragrafu policejnímu orgánu nařídí, aby zahájil trestní stíhání a dále postupoval podle ustanovení hlavy desáté TŘ, případně dle písmena c) téhož paragrafu uloží, aby věc byla předložena policejnímu orgánu uvedenému v § 161 odst. 2 TŘ, tedy Policii České republiky, k zahájení trestního stíhání. Podle písmena c) tak státní zástupce postupuje vždy, je-li dán některý z důvodů uvedených v odstavci 1 § 179f TŘ.

Pokud policejní orgán po skončení zkráceného přípravného řízení nerozhodne o odložení věci, předá ji s veškerými písemnostmi a věcmi shromážděnými v průběhu zkráceného přípravného řízení státnímu zástupci. Státní zástupce pak věc podá soudu, odloží, odevzdá jinému orgánu nebo vrátí policejnímu orgánu.

V případě podání věci soudu tak činí návrhem na potrestání podezřelého, jež je zjednodušenou formou obžaloby, a je nutné, aby výsledky zkráceného přípravného řízení odůvodňovaly postavení podezřelého před soud¹⁰². Pokud státní zástupce nepodává návrh na potrestání podezřelého, podává návrh na schválení dohody o vině a trestu a požije obdobně ustanovené § 175b TŘ.

V případě odložení věci tak státní zástupce činí, když ve věci nejde o podezření z trestného činu, a to jak z důvodu, že skutek nelze kvalifikovat jako trestný čin, tak z důvodu kdy je nepochybné že se skutek nestal. Dále věc odloží, pokud je trestné stíhání nepřípustné dle § 11 odst. 1 TŘ, rozhodl-li o narovnání nebo je trestní stíhání neúčelné vzhledem k § 172 odst. 2 TŘ. Státní zástupce může také věc odložit podmíněně a to podle § 179g TŘ.

Pokud se ukáže, že se skutek stal, ale není trestným činem, je státní zástupce povinen věc předat příslušnému orgánu k projednání přestupku nebo jinému orgánu, který je příslušný ke kázeňskému nebo kárnému projednání.

Pokud je potřeba v rámci zkráceného přípravného řízení provést další úkon, vrátí státní zástupce věc policejnímu orgánu

Policejnímu orgánu bude věc státní zástupce také vracet, pokud neučiní žádné z výše zmíněných rozhodnutí a opatření. Věc bude vracet k zahájení trestního stíhání. Důvodem pro zahájení trestního stíhání bude například to, že skutek byl nesprávně

---

¹⁰² ŠÁMAL, Pavel et al. Trestní řád: komentář. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, 1898 s. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-650, str. 2538

posouzen a ve skutečnosti nebyly splněny podmínky konání zkráceného přípravného řízení a mělo být vedeno přípravné řízení standardní¹⁰³.

Dalším způsobem skončení zkráceného přípravného řízení bude zahájení trestního stíhání. Rozhodovat o zahájení trestního stíhání bude státní zástupce, kterému byla předána podezřelá zadržená osoba, u které nejsou důvody pro její propuštění na svobodu. Státní zástupce tak místo jejího předání soudu spolu s návrhem na potrestání nebo návrhem na schválení dohody o vině a trestu rozhodne o zahájení trestního stíhání a soudu předá návrh na rozhodnutí o vazbě obviněného. Toto rozhodnutí provede státní zástupce na základě §179e. Důvodem, proč v tomto případě rozhoduje o zahájení trestního stíhání státní zástupce a ne policejní orgán, je velmi krátká lhůta (48 hodin) k podání návrhu na vzetí do vazby¹⁰⁴.

4.5. Podmíněné odložení podání návrhu na potrestání

Poslední dobou se v České republice stále více využívá takzvaných odklonů. Je to praxe, díky níž se velká část trestných činů může vyřešit mimo hlavní líčení nebo dokonce v přípravném řízení¹⁰⁵. Takové řešení je nejenom hospodárnější, ale i rychlejší a jednodušší než provádění klasického trestního řízení postupem trestní stíhání - podání obžaloby - vedení hlavního líčení - vynesení rozsudku.

Odklonem v případě zkráceného přípravného řízení je podmíněné odložení podání návrhu na potrestání. Stejně jako u jiných odklonů je u podmíněného odložení podání návrhu na potrestání omezena zásada presumpce nevinny a jeho aplikace je podmíněna souhlasem obviněného.¹⁰⁶ Další podmínky jeho aplikace jsou stanoveny v § 179g odst. 1 TŘ a jedná se o doznání se obviněného k činu a nahrazení škody či vydání bezdůvodného obohacení.

---

¹⁰³ ŠÁMAL, Pavel et al. Trestní řád: komentář. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, 1898 s. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-650, str. 2363

¹⁰⁴ ŠÁMAL, Pavel et al. Trestní řád: komentář. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, 1898 s. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-650, str. 2370

¹⁰⁵ ŠÁMAL, Pavel et al. Trestní řád: komentář. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, 1898 s. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-650, str. 2378

¹⁰⁶ JELÍNEK, Jiří et al. Trestní právo procesní. 2. vyd. Praha: Leges, 2011, 816 s. Student (Leges). ISBN 978-808-7212-929, str. 706

Velmi důležitým faktorem užití podmíněného odložení návrhu na potrestání je samotná osoba podezřelého. Vzhledem k tomu, že jedním z účelů odklonů je urovnání konfliktních vztahů mezi podezřelým a poškozeným¹⁰⁷, je potřeba, aby osoba podezřelého splňovala určitá kritéria. Bude se jednat zejména o snahu o nápravu, bezproblémový dosavadní život a jeho chování ve společnosti, charakterové vlastnosti, rodinné poměry. Tyto vlastnosti podezřelého společně s okolnostmi případu odůvodní či naopak vyloučí použití podmíněného odložení návrhu na potrestání a je na státním zástupci, jak je vyhodnotí.

Při posuzování osoby podezřelého bude velmi důležitá role obhájce. Nejenže obhájce může podmíněné odložení návrhu na potrestání sám navrhnout, ale jeho vystupování a osobní zhodnocení podezřelého může mít na státního zástupce velký vliv.

5. ZÁVĚR

Ve své diplomové práci jsem se věnoval problematice postavení obhájce v přípravném řízení. Postavení obhájce a jeho účast v přípravném řízení je velmi rozsáhlou a často diskutovanou oblastí v trestním právu. Vzhledem k šíři problematiky, množství problémů, které se v ní vyskytují a častým kontroverzím a protichůdným názorům jsem se snažil o vytvoření stručného a objektivního shrnutí dané oblasti.

V úvodu práce jsem se věnoval právním pramenům problematiky a stručně i její historii. Dále jsem se obecně věnoval i právu na obhajobu jako takovému a problematice ustanovování obhájce či nutné obhajobě. Jádrem práce však spočívá v kapitole třetí, která se věnuje samotnému postavení obhájce v přípravném řízení.

Přípravné řízení tvoří úplný počátek trestního řízení a z hlediska obhajoby je to část velmi podstatná. Obhájce v ní má za úkol odvrátit trestní stíhání svého klienta, jeho vzetí do vazby a případné podání obžaloby. Obhájce se ocitá ve velmi složité situaci, protože stále musí ctít presumpci nevinu a hájit svého klienta všemi dostupnými zákonnými možnostmi. Přitom nezřídka ví, že jeho klient daný skutek spáchal nebo je

---

¹⁰⁷ ŠÁMAL, Pavel et al. Trestní řád: komentář. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, 1898 s. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-650, str. 2379

mu klient osobně nepříjemný. Na druhou stranu, pokud je jeho klient nevinný, může být pro obhájce velmi frustrující, pokud se mu nedaří jeho nevinu prokázat a trestní stíhání zastavit. Mnohdy se může setkat s neochotou spolupracovat, jak ze strany orgánů činných v trestním řízení, tak i ze strany samotného obviněného a v exponovanějších případech i s odporem veřejnosti. Tak jako tak se obhájce nalézá v nelehkém postavení, a přesto musí postupovat pečlivě a svědomitě, protože právo na obhajobu je nezastupitelné a je v zájmu každé společnosti, aby bylo důsledně dodržováno.

Přestože je dnes těžiště dokazování přesunuto do řízení před soudem, nelze vzhledem ke skutečnostem, jež jsem předestřel výše, v přípravném řízení právo na obhajobu přehlížet a účast obhájce v něm zlehčovat. Proto doufám, že má práce svým obsahem alespoň částečně přispěje k poznatkům o roli obhájce v přípravném řízení, zaujme svého čtenáře a poskytne mu základní znalosti dané problematiky, případně odbornému čtenáři nabídne hrubé shrnutí problematiky a podklad k hlubšímu studiu.

6. SEZNAM ZKRATEK

LZSP	Listina základní práv a svobod, Ústavní zákon č. 2/1993
EÚLP	Evropská úmluva o ochraně lidských práv, Řím, 4. XI. 195
TŘ	Trestní řád, zákon č. 141/1961 Sb.
ZSVM	Zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon č. 218/2003 Sb.
ZoA	Zákon o advokacii, zákon č. 85/1996 Sb.
ZoVV	Zákon o výkonu vazby, zákon č. 293/1993 Sb.
OZ	Občanská zákoník, zákon č. 89/2012
GTR	Trestní řád z roku 1873, tzv. Glasnerův
ČAK	Česká advokátní komora

7. POUŽITÁ LITERATURA A PRAMENY

7.1. Knižní prameny

1. CÍSAŘOVÁ, Dagmar et al. *Trestní právo procesní*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2008, 822 s. ISBN 978-807-3573-485.
2. JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 4. vyd. Praha: Leges, 2013, 1216 s. ISBN 978-80-87576-69-4.
3. JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. Praha: Leges, 2011, 816 s. Student (Leges). ISBN 978-808-7212-929.
4. JELÍNEK, Jiří a Marta UHLÍŘOVÁ. *Obhájce v trestním řízení*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2011, 416 s. ISBN 978-808-7212-882.
5. RŮŽIČKA, Miroslav. *Přípravné řízení a stádium projednání trestní věci v řízení před soudem: (velká novela a připravovaná rekonstrukce trestního řádu)*. Vyd. 1. Praha: LexisNexis, 2005, 158 s. Knihovnička Orac. ISBN 80-861-9993-2.
6. RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2004, 808 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 80-717-9817-7.
7. SOLNAŘ, Vladimír, Jaroslav FENYK, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Marie VANDUCHOVÁ. *Systém českého trestního práva*. Vyd. 1. Praha: Novatrix, 2009, 283 s. ISBN 978-80-254-4033-9.
8. STRŽÍŽ, Igor, Přemysl POLÁK, Jaroslav FENYK a Roman HÁJEK. *Trestní zákoník a trestní řád: Průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou*. Praha: Linde, 2010, 1185 s. ISBN 978-80-7201-808-6.
9. ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád: komentář*. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, 1898 s. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-650.
10. ŠÁMAL, Pavel, František NOVOTNÝ, Miroslav RŮŽIČKA, František VONDRUŠKA a Jaroslava NOVOTNÁ. *Přípravné řízení trestní*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003, 1471 s. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-717-9741-3.
11. ŠČERBA, Filip et al. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2012 128 s. ISBN 978-80-87576-30-4
12. VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, 666 s. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219

7.2. Odborné časopisy a články

1. ADÁMEK, Radek. Společná obhajoba více obviněných. *Bulletin advokacie*. 2005, 7-8, str. 36
2. FIŠER, Karel. Některé problémy obhajoby při střetu zájmů mezi spoluobviněnými. *Bulletin advokacie*. 1999, č. 1, str. 16
3. HERCZEG, Jiří. Právo obviněného nahlížet do spisu v řízení o vazbě. *Bulletin advokacie*. 2007, č. 12, str. 34
4. JELÍNEK, Jiří. Obviněný a jeho právo na obhajobu. *Bulletin advokacie*. 1999, č. 2 str. 42
5. JEŽEK, Vladimír. Zkrácené přípravné řízení a zjednodušené řízení před soudem. *Bulletin advokacie*. 2001, 11-12, str. 78
6. MANDÁK, Jiří. Meze trestní obhajoby - nástin základních otázek. *Trestněprávní revue*. 2003, č. 7, str. 193
7. MANDÁK, Václav. K podmínkám zastoupení advokáta advokátním koncipientem při obhajobě obviněného. *Trestněprávní revue*. 2002, č. 1, str. 29
8. MANDÁK, Václav. K otázce působení dvou nebo více obhájců obviněného. *Trestněprávní revue*. 2006, č. 1, str. 30
9. ŠÁMAL, Pavel. Zkrácené přípravné řízení. *Trestněprávní revue*. 2002, č. 1, str. 5
10. VANTUCH, Pavel. Zadržená podezřelá osoba a její právo na obhajobu. *Právní rozhledy*. 1998, č. 11, str. 551
11. VANTUCH, Pavel. Vyhledávání a předkládání důkazů obhájcem (advokátem) v přípravném řízení. *Bulletin advokacie*. 2005, č. 7-8, str. 29
12. VANTUCH, Pavel. K právu obviněného vzdát se obhájce z pohledu nutné obhajoby. *Bulletin advokacie*. 2012, č. 11, str. 19
13. VANTUCH, Pavel. Ustanovení § 37 odst. 3 TrŘ a institut hlavního obhájce. *Bulletin advokacie*. 2004, č. 6, str. 29
14. VANTUCH, Pavel. Odmítnutí obhajoby. In: *Odmítnutí obhajoby* [online]. 2007, 14. 2. 2007 [cit. 2014-03-04]. Dostupné z: http://pravniradce.ihned.cz/c4-10077480-20421960-F00000_d-odmitnuti-obhajoby

7.3. Právní předpisy

- Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.
- Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, Řím, 4. XI. 195, (Evropská úmluva o ochraně lidských práv), s dodatky
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 137/2001 Sb. o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 119/1873, trestní řád, tzv. Glasnerův
- Zákon č. 11/1918 Sb. z. a n., tzv. recepční zákon
- Zákon č. 87/1950 Sb., trestní řád
- Zákon č. 64/1956 Sb. trestní řád
- Usnesení představenstva ČAK č. 1/1997 Věstníku
- Usnesení představenstva ČAK č. 13/2004 Věstníku
- Výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství č. 9/2004

7.4. Judikatura

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 5. 6. 1996, spis. zn. II. ÚS 98/95
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 25. 9. 1996 spis. zn. III. ÚS 83/96
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 3. 3. 1999, spis. zn. III. ÚS 210/98
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 9. 2001, spis. zn. 7 Tvo 134/2001
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 1. 2003 spis. zn. 6 Tdo 1062/2002
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 12. 2004 spis. zn. 7 Tdo 1410/2004
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 10. 2001 spis. zn. 5 Tz 238/2001
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 8. 2002, spis. zn. 9 To 72/02

ABSTRAKT

Právo na obhajobu je jedním ze základních práv demokratického právního státu. Je obsaženo jak v různých mezinárodních úmluvách, tak v našem ústavním pořádku, jmenovitě v článku 40 LZPS. V případě trestního řízení ho dále upravuje trestní řád. Zastoupení obhájcem je jedním z nejvýznamnějších způsobů jak toto právo naplnit. Obhájce se tak stává nezastupitelnou složkou trestního řízení.

Obzvláště v přípravném řízení je obhájce a jeho pomoc obviněnému nepostradatelná. Z tohoto důvodu jsem se rozhodl se ve své diplomové práci věnovat právě postavení obhájce v přípravném řízení.

Má diplomová práce se skládá z pěti kapitol, přičemž první tvoří úvod a poslední tvoří závěr.

První kapitola tvoří úvod do problematiky obhajoby a postavení obhájce v trestním řízení. Dále se zabývá prameny práva na obhajobu a jeho stručnou historií od trestního řádu z roku 1873 po současný trestní řád.

V druhé kapitole se práce věnuje obecně právu na obhajobu a v samostatných podkapitolách různým institutům s ním spojeným. Podkapitoly tak tvoří problematika zastoupení advokátem a na ní navazující institut nutné obhajoby. Věnuje se také volbě a ustanovení obhájce. Stručně se také zabývá náklady obhajoby.

Jádrem práce je však kapitola třetí, která obsahuje samotnou úpravu postavení obhájce v přípravném řízení. Podkapitoly tvoří obecná úprava přípravného řízení, role obhajoby v něm, různý postup orgánů činných v trestním řízení před a po zahájení trestního stíhání. Velký prostor a samotná podkapitola je věnována specifickým obhajoby osoby, která se nachází ve vazbě a nachází se tak ve složitější situaci než osoba, která je stíhána na svobodě. Okrajově je zde také zmíněna možnost sjednání dohody o vině a trestu.

Čtvrtá kapitola se zabývá zvláštním způsobem řízení, a to zkráceným přípravným řízením, jeho průběhem a specifickým postavením obhajoby v něm.

Pátou kapitolu tvoří závěr práce.

ABSTRACT

Participation of the Counsel in the Preliminary Proceedings

A right of defence is one of basic rights of democratic state of law. It is contained in various international treaties and also in our constitution, namely in article 40 of Charter of Fundamental Rights and Basic Freedoms. In case of criminal procedure it is further adjusted in Criminal Procedure. Representation by a defence counsel is one of the main ways how to fulfill a right of defence. A defence counsel becomes essential component of criminal procedure.

Especially in preliminary procedure is defence counsel and his services irreplaceable. For that reason I decided to examine the role of defence counsel in preliminary procedure.

My diploma thesis consists of five chapters, whilst first chapter is introduction and last conclusion.

First chapter is an introduction into topic of right of defence and role of defence counsel in criminal procedure. It also deals with legal sources of right of defence and its brief history from 1873 Criminal procedure until recent Criminal procedure.

In second chapter of my thesis I deal with right of defence in general and with different concepts in several subheads. Therefore subheads deal with problems of representation by defence counsel and subsequent mandatory defence. Subheads also deal with chosen and appointed defence counsel. Expenses of defence are also briefly dealt with.

The core of my thesis is chapter three, which deals with role of defence counsel in preliminary procedure itself. Subheads consist of general legislation of preliminary procedure, role of defence counsel in it and various approaches of body of law in criminal procedure before and after prosecution. Large area focuses on defence of person who is held in custody and finds himself in more complicated situation than person prosecuted out of custody. Agreement on guilt and punishment is also shortly mentioned.

Fourth chapter investigates special kind of preliminary procedure, shortened preliminary procedure, its process and specifics of defence in it.

Fifth and last chapter contains conclusion of my thesis.

KLÍČOVÁ SLOVA - KEY WORDS

Obhájce - A defence counsel

Přípravné řízení - A preliminary proceedings

Právo na obhajobu - A right of defence